

nový život

3

Z OBSAHU

KARD. BERAN: LISTY SV. KLÁRY BL. ANEŽCE • PROHLÁŠENÍ O NÁBOŽENSKÉ
SVOBODĚ • POSELSTVÍ KONCILU TRPÍCÍM • K.: KŘÍŽOVNÍCI S ČERVENOU
HVĚZDOU • PETRŮ: OBTÍŽ TĚMĚŘ VŠEOBECNÁ • PEKAŘ O BL. ANEŽCE •
DOZVUKY Z KONCILU • 15. BŘEZEN 1939 VE Vatikánských ARCHÍVECH •
VF: CLAUDEL A JEHO PRAŽSTÍ PŘÁTELÉ • RYŠÁNEK: VÝCHODNÍ VÍTR NAD
LONDÝNEM • STALO SE VE VatikáNĚ, DOMA, V EXILU A JINDE VE SVĚTĚ •
NAŠE POVÍDKA: ZEYER, INULTUS

ROČNÍK XVIII. ŘÍM. BŘEZEN 1966

nový život

MĚSÍČNÍK CYRILOMETODĚJSKÉ LIGY PRO KULTURU A ŽIVOT Z VÍRY • VYDÁVÁ KŘEŠŤANSKÁ AKADEMIE V ŘÍMĚ • ADRESA REDAKCE A ADMINISTRACE: NOVÝ ŽIVOT, VIA DELLA CONCILIAZIONE, 1. ROMA-ITALIA. Řídí redakční kruh. • Předplatné na rok 1966: V Itálii 1800 lir (podpůrné 2500 lir). Pro ostatní země 3 dol. (podpůrné 5 dol.) nebo stejná hodnota v jiné měně. Zaslání letecky účtujeme zvlášť a třeba je platit předem. Předplácí se v Itálii: pošt. slož.: C. c. post. 1-33428 ACCADEMIA CRISTIANA - Via della Conciliazione, 1. Roma (617) s pozn. NŽ 1966. • Z jiných evropských zemí (Belgie, Dánska, Francie, Holandska, Lucemburska, Německo, Norska, Portugalska, Rakouska, Švédsko, Švýcarsko) a z Maroka můžete poukázat přímo na post. úřadě 1800 lir na: NOVÝ ŽIVOT - ACCADEMIA CRISTIANA, Roma, Via della Concilia-

zione 1. - Italia. • Z ostatních zemí mezinár. pošt. poukázkou, šekem, peněžním dopisem římské administraci (na jméno Mons. Francesco Planner), nebo našim zástupcům v jednotlivých zemích: Anglie: CML (P. Jan Lang S. J.), 114, Mount Street, LONDON, W. 1. — Francie: zasláním 15, — NF poštovní složenkou na adresu: Jaroslav Jáchym, 4, rue General Chappuis, Belfort; cc. 1724-81 Dijon. — Německo: zasláním 12 DM poštovní složenkou na: Karl Fořt, Konto München (8000), Nr. 151283. — Austrálie: CML (Dr. Stanislav Hofírek), 519, Dryburgh Str., North Melbourne, Vic. — Kanada: Zemská CML (Václav Vostřez), Box 541 Main P. O., Hamilton, Ont., nebo Czech Jesuit Fathers (Rev. B. Janíček, S. J.), 4605 West Broadway, Montréal 28, P. Qué. — USA: Rev. Jaroslav Tománek, Veseleyville, P. O. Grafton, No. Dakota.

Vita Nuova. - Mensile. • Con approvazione ecclesiastica. • Autorizzazione Tribunale Roma N. 3779 del 16-3-54. • Direttore responsabile: P. Vincenzo INSOLERA S. J.

KARD. J. BERAN LISTY SV. KLÁRY BL. ANEŽCE

Literatura vztahující se na tyto listy je dosti bohatá (1), a pojednání o nich, mělo-li by být úplné, muselo by rozebrat: A) všeobecně: I. předběžné poznámky, pak II. různá vydání listů a III. kulturní jejich význam; B) jednotlivě rozebrat a vyložit všechny čtyři listy a C) uvést I. české, II. německé a III. jino-

jazyčné překlady. V tomto článku proberu jen pojednání všeobecné.

I. Předběžné poznámky

1) První předběžná poznámka: zachované čtyři listy — jsou to všechny listy, jež svatá Klára poslala naší Anežce? Dr. Vyskočil se kloní spíše k názoru, že ano (2).

Zdá se však, že korespondence mezi Anežkou a Klárou byla bohatší. Nemáme ovšem zachovaný žádný list Anežčin, ale jestliže druhý a třetí list byly zřejmě odpovědi na listy Anežčiny, první byl začátkem jejich korespondence, kterou tedy začala svatá Klára, a je to ten dopis, který přinesly ony tři sestry klarisky od sv. Damiána, které poslala sv. Klára do Prahy k žádosti Anežčiny, tlumočené posly Anežčinými. Bollandisté (3) výslovně předpokládají, že listů sv. Kláry bylo více. Také doba mezi rokem 1234 až 1253 je dosti dlouhá; a duše tak spřízněné měly si toho jistě mnoho co říci.

2) Druhá otázka se týká autenticity těchto listů. Ta je všeobecně uznávána (4). Sv. Klára sama je asi nepsala, ale byla jejich inspirátorkou. Složeny a napsány byly některým z bratří observantů fran-tiškáň v Assisi.

3) Pořad, v jakém bývají vydávány, Novotný (5) považuje za chronologický, ale rozbořením listů lze dokázat, že první list byl začátkem jejich korespon-

(2) V » Legendě « str. 94, vyd. 1932 a str. 160, pozn. 75

(3) Acta Sanctorum, Augustus, Tom. II, str. 748, c. 47, vyd. z r. 1735, Antverpi

(4) Srov. Analecta Bolland., svaz. XXII, str. 360

(5) Novotný: » Dějiny «, sv. 1-3, str. 965, pozn. 1. W. W. Seton, op. cit., str. 51

1) Fr. Paschal Robinson O. S. M.: » The Writings of Saint Clare «, Archivním Franciscanorum Historicum, Tom. III., str. 435-440, 1910

Walter W. Seton, M. A. Lt.: » Some new sources for the Life of Blessed Agnes of Bohemia «, London 1915, str. 51-57. Vyšlo též jako zvláštní pojednání » The Lettres from St. Clara to blessed Agnes of Bohemia «, Quaracchi 1924

Dr. Jan Kapistrán Vyskočil O. F. M.: » Legenda blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry «, Praha 1932, kap. VI: » Text listů apokryfních a listů sv. Kláry «, str. 53-67 a kap. XI: » O ceně a významu listů sv. Kláry «, str. 94-96

» Blahoslavená Anežka česká. Kulturní obraz svěřice XIII. stol. «, Praha 1933, kap. » Odkaz nehybnoucí lásky «, str. 251-265

Dr. Kristo Stošič: » Náš starý rukopis o bl. Janji iz Praga «, v Bogoslovska smotra, god. XIX, Zagreb 1931, br. 2, str. 223-229

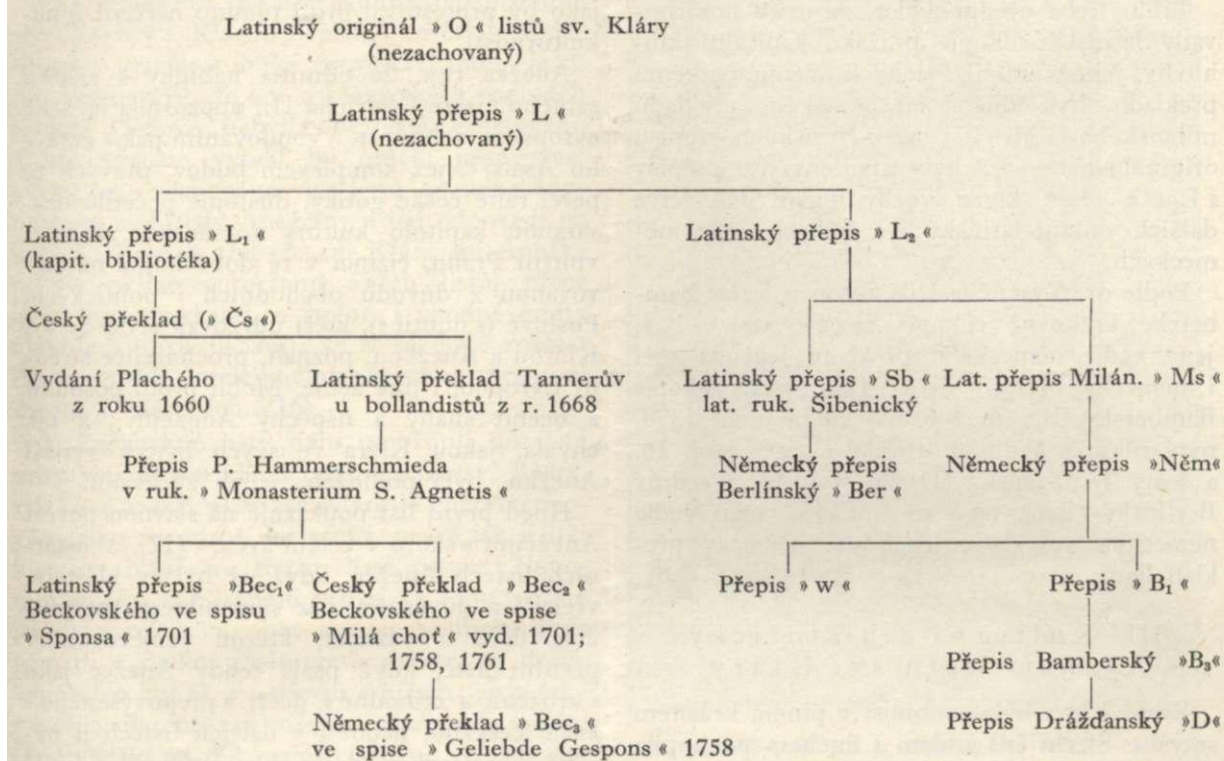
Dr. Novotný: » Dějiny «, svaz. 1-3, str. 965-966 a pozn. 1. na str. 965 a 966

Sláma Antonín: » Rozbor leg. o bl. Anežce « ve výr. zprávě z vyř. reál. v Telči 1898-1899

Dr. Votočková-Joachimová Jiřina: » Anežka Přemyslovna «, Praha 1940; jen příležitostně v kap. 3 o minoritské řeholi, str. 47, 50, 53 a pozn. 112 na str. 118

PŘEHLED

rodokmenů různých vydání listů svaté Kláry.

dence, ale list, udávaný jako druhý, třeba přesunouti za třetí, takže druhý list, jenž je už odpovědí na dotazy Anežčiny, byl ve skutečnosti třetí, a udávaný jako třetí byl druhý. Čtvrtý je zase samostatný list sv. Kláry, doporučující dva bratry, jež sv. Klára poslala pro povzbuzení Anežčino do Prahy.

II. Vydání listů

Listy byly psány latinsky a tiskem je vydali poprvé bollandisté (6). Podle poznámky vydavatelů nebyl to přetisk originálu, nýbrž přetisk latinského překladu, jež pořídil P. Joannes Tanner S. J. (byl v Tovaryšstvu od roku 1641, podle některých 1645, až do roku 1694) podle českého vydání listů z roku 1666. Jinak latinská znění listů jsou zachována v Milánském rukopise, který našel a popsal tehdejší (v r. 1896) knihovník Ambrosiánské bibliotéky v Mi-

(6) Acta SS. Bol. Martius I. str. 506-508 jako par. IV. « Epistolae IV S. Clarae ad B. Agnetem »

(7) V tomto rukopise jsou listy před Legendou, ale schází celý první list a část z druhého. Druhý začíná slovy : » aliud tibi suggererit «

láně Achille Ratti, potomní papež Pius XI., a v rukopise Šibenickém (7), o němž první zprávu podal dr. Kristo Stošič (8). Německé překlady jsou zachovány v pěti rukopisech, pokud je našel Walter W. Seton (9).

Pokusme se nyní o klasifikaci všech zachovaných rukopisů. Nemohu zde podat podrobný výklad, uvedu jen nejdůležitější poznámky. Zachovaný latinský text listu je jistě přepis, není to originál. Je tedy třeba rodokmen rukopisů začít nezachovaným originálem (značka » O «). Latinský přepis tohoto originálu značím » L «.

Srovnáme-li český překlad Plachého, jak je nám zachován u bollandistů, s německými překlady v rukopisech bamberských, poznáváme, že se od sebe podstatně liší. Onen německý, jenž tvoří základ ostatních německých, a to prvního Bamberského (značím » B₁ «),

(8) Viz literaturu uvedenou zde

(9) Viz literaturu uvedenou v poznámce 1

třetího Bamberského (»B₃«) a Drážďanského » D « (druhý Bamberský, » B₂«, obsahuje pouze legendu, a ne listy sv. Kláry), se nezachoval.

Proto třeba předpokládat, že onen nezachovaný latinský rukopis pražské kapitulní knihovny, jehož použil Plachý k svému českému překladu, byl odlišný od latinského překladu milánského (» Ms «), a tak z latinského přepisu originálu listu » L « byly utvořeny dva přepisy » L₁« a » L₂«, které tvořily hlavní dvě větve dalších vydání latinských i českých, resp. německých.

Podle dr. Vyskočila (10) Seton nalezl v bamberské knihovně rukopis ze 14. stol. » B₁«, jenž vedle německého překladu legendy měl i německý překlad listů. Také třetí rukopis Bamberský (B₃), jenž vznikl kolem roku 1390, pátý rukopis Wolfenbüttelský (W) ze stol. 16. a šestý Drážďanský (D) ze stol. 15. i sedmý Berlínský (Ber), také ze stol. 15., mají vedle německého překladu legendy i německý překlad listů.

III. Kulturní a historický význam listů sv. Kláry

Svatá Klára byla osobnost v plném krásném smyslu. Šlechtična rodem i duchem pochopila záhy idealismus sv. Františka, a vedena milostí Boží vnikala stále hlouběji do ducha evangelia, jak ho svým životem uskutečňoval sv. František. Věrna odkazu svého duchovního Otce, houževnatě bojovala za udržení původní tradice františkánské.

Každá literární památka po nevšedních osobnostech má určitý kulturně-historický význam. Mají jej proto i listy sv. Kláry. Z druhé strany pak není bezvýznamné ani pro nás, že jsou v listech Klářiných doloženy styky naší velké české ženy, bl. Anežky, s duší tak velkou, jako byla sv. Klára; Anežka se s ní sice osobně nikdy v životě nesetkala, ale byla s ní duchovně idealismem a nadšením spřízněna. Škoda jen, že jsou to doklady pouze jednostranné, tj. pouze jedné z nich — sv. Kláry.

Přihlédneme-li k podrobnostem, můžeme říci :

1) Onen styk, listy doložený, přispěl k rozšíření známosti českého jména v cizině (11).

(10) J. K. Vyskočil O. F. M.: » Legenda«, str. 27 nn

(11) Novotný : » Dějiny«, sv. 1-3, str. 964

a) Náš národ, ve století XII. a XIII. značně proslavený na poli válečném, netěšil se valně pověsti po stránce kulturní. Zjevem Anežčiným jako by protestoval proti tomuto nařčení z nekulturnosti.

Anežka tím, že odmítla nabídky k sňatku samého císaře Fridricha II., upozornila na sebe evropskou veřejnost. Vybudováním pak » českého Assisi«, jež komplexem budov, pravých to perel rané české gotiky, důstojně pečovalo uzavíranou kapitolu kultury románské, zkrášlila vnitřní Prahu, cizinci v té době hojně navštěvovanou z důvodů obchodních i politických. Poslové (» nuntii «), kteří udržovali styky se sv. Klárou a Anežkou, poznali, procházejíce střední Evropou, i jiné země. Mohli proto posoudit a ocenit snahy a úspěchy Anežčiny; a tak chvála, jakou Klára ve svých listech vynášela Anežku, byla podložena jejich zprávami.

Hned první list poukazuje na slavnou pověst Anežčiny » skoro v celém světě « (12). V ostatních listech Anežce, když už byla v klášteře, všelejší a důvěrnější ráz slov nikterak nevyklučuje úctu a vážnost, kterou projevovala v prvním listě, když psala tehdy Anežce jako » urozené a ctihodné « dceři » přepovýšeného « krále českého, neboť i v dalších listech ji nazývá » královskou dcerou « a » slavného krále českého sestrou vlastní «, třebaže už jako řeholnice byla zároveň i » nejvyššího a nebeského krále choť « a » slavná královna věčného krále «.

b) I po stránce sociální Anežčino důsledné provádění ideálů Františkových v péči o chudé, nuzné a nemocné, znamenalo pokrok proti soudobé lhostejnosti k sociální bídě a k potřebám trpících, jaká celkem ovládala tehdejší zámožné vrstvy společenské. Tedy i v tomto odvětví kulturního cítění se Anežka stala průkopnicí, jakou byla v severním pohraničí bl. Zdislava (13). — Na tuto činnost bych vztahoval slova Klářina ve třetím listě, jimiž označuje Anežku » Kristova těla údů ochablých tak obětavou pomocnicí, že není možné plně to vyjádřit« (14). Pomáhala tedy k povstání klesajícím údům tajemného těla Kristova nejen

(12) » fere in toto est orbe terrarum egregie divulgata «

(13) Srov. Novotný, » Dějiny«, sv. 1-3, str. 964, 683-683, a 966 nn; zejm. 968

(14) » ineffabilis corporis eius cadentium membrorum sublevatricem «

ve smyslu sociálním, ale i morálním, a to způsobem mimořádným v potřebách tělesných i duševních (15).

c) I z hlediska literárně kulturního písemný styk Anežky s Klárou nepřímo osvětluje vzdělanostní vyspělost české ženy XIII. stol; je to tím zajímavější, že ani v královských rodinách mužští členové nebyli obzvláště vzděláváni. Tento význam vynikl by ovšem ještě více, kdyby bylo zachováno více listů, zejména kdybychom měli listy Anežčiny a její odpovědi na listy Klářiny. A třebaže ani Klára ani Anežka nebyly přímo autorkami oněch listů, přece byly inspirátorkami, a hojně i vhodné citáty z bible v nich ukazují, že v té době znalost Písma tvořila intelektuální základ duchovního života v klášteřích. (16)

2) Zachované listy nám umožňují do jisté míry vytvořit si charakteristiku jak sv. Kláry, tak bl. Anežky, a) Svatá Klára je charakterisována jako nesmírně energická, právě jak ji líčí historie. Např. ve třetím listě píše: »Napomínám tě a zapřísahám pro lásku toho, jemuž jsi se zasvětila v oběť svatou a libou, abys pamětlivá svého předsevzetí, držela, co držíš, konala, co konáš, a neslevila v ničem; abys také nevěřila nikomu a k ničemu nepřivolila, co by tě odvádělo od dokonalosti« (17).

b) Poznáváme, jak duchovno a nadpřirozeno hluboce pronikalo Klářinu bytost. Nade vše cení duši. Píše: »Duše věřícího člověka je skrze milost Boží ze všech stvořených bytostí nejdůstojnější, větší než nebe samo, neboť nebe i ostatní tvorstvo nemůže obsáhnout svého Stvořitele, duše věřící však sama se stává stánkem jeho a sídlem, a to láskou« (18). Dokazuje také v kontrastech velmi výstižných vznešenost čistoty, chudoby a podřízenosti zákonu Božímu, tj. poslušnosti.

Myšlenkami převzatými z oficia svátku sv. Anežky Římské poznamenává: »Krista když duše miluje, zůstává čistou, Krista-li se dotkne, stává se čistší, Kristus ozdobí duši své snoubenky drahokamy a perlami a zlatou korunou.

(15) Srov. k tomu Mt 25,40 a Skt 9,4

(16) Srov. F. X. Thalhofer » Unterricht und Bildung im Mittelalter« (1928)

(17) Srov. J. Votočková-Joachimová: » Anežka Přemyslovna«, str. 50-51. Ovšem Votočková list třetí jmenuje druhým

(18) Poukazuje na Jana 14,23 volně přeloženého.

BL. ANEŽKA ČESKÁ je zakladatelkou českého řádu křížovníků s červenou hvězdou. Postavila jim první kostel a při něm špitál a klášter. Malba z breviáře velmistra Lva (1356) nám představuje symbolicky založení: světiče odevzdává druhému velmistrovovi Konrádovi kostel.

A vzhledem k chudobě: » Za dobra pomíjející dostává se duši pokladů nehynoucích. Zbavena přítěže, již jsou vezdejší statky, lépe a snáze zápasí o dosažení odměny věčné. « Píše také vzhledem k poslušnosti: »Nejbezpečnější cestou k dokonalosti vždy větší a větší je podřízenost zákonu Božímu, usměrňovaná poslušností k řádovým představeným. « Hlavní motiv pak a základní pohnutkou musí být snaha, co nejpřesněji a nejsvědomitěji napodobovat Krista. Život Kristův srovnává se zrcadlem, v kterém se má duše zhlížet, aby viděla, jak si má počínat.

c) Přitom při všem se jeví sv. Klára krásně lidskou, rozumě diskrétní, mající ohled na skutečné možnosti. I Klára světiče byla žena a v jejích listech najdeme věty plné vřelé něžnosti a mateřské citovosti. Zejména čtvrtý list je plný výbuchů Klářiny lásky k Anežce. Nazývá ji

v oslovení »polovicí své duše« a »vzácnou schránkou přesrdečné lásky«. Když se pak omlouvá, že nepsala tak často, jak by byla sama toužila a jak si jistě i Anežka přála, ujišťuje ji, že nijak neochladl žár její lásky k ní a že ji dále miluje jako její duchovní matka.

Stejně z dopisů Klářiných můžeme vyčísti některé prvky k charakteristice Anežčině.

a) Anežčin idealismus je v nich potvrzen a pochválen i patrný vývoj ve ctnostech, jehož stupně tvořilo, že se zřekla nádhery, bohatství a slávy světské a cele se zasvětila Kristu, a že žila ve stálém spojení s Kristem. Ve čtvrtém listě odůvodňuje svou radost tím, že Anežka — Agnes — nevěsta Kristova, jako ona jiná panna, svatá Agnes, »Agno immaculato«, Beránku neposkvřněnému, jenž snímá hříchy světa, je obdivuhodně zasnoubena, a vybízí ji, aby se jako královská nevěsta Kristova zevně i vnitřně ozdobovala květy všech ctností Kristových a rouchem svatosti, jak se sluší na dceru a nejmilejší nevěstu svrchovaného Krále. Nezapomeňme, že je to XIII. století, a ne doba baroka !

b) Energie Klářina byla pak jistě také vzpruhou i pro jinak již energickou Anežku. Duše povahově si blízké si dobře rozuměly a Klára ve třetím listě výslovně píše, že je přesvědčena, že se Anežka bude řídit jejími slovy, i když to bude znamenat boj za vítězství idealismu Františkova. A nezklamala se.

c) Není divu proto, že Anežka byla Kláře za vše vděčna a vážila si nesmírně jejích slov, čehož nepřímým důkazem je i zachování listů sv. Kláry Na Františku.

3) Konečně i pro poznání a posouzení tehdejších událostí politickocírkevních nejsou listy Klářiny bez významu. Shledáváme, jak obtížný byl písemný styk se zemí vzdálenější. Obstarávali ho bratři, kteří cestovali většinou pěšky a byli na cestách nejednou vystaveni mnohým nebezpečím. Jako řeholníci, a to mendikanti, zejména za boje císaře Fridricha proti papežům, museli překonávat obtíže a nebezpečí ještě větší. Zato ale byli důvěrníky sv. Kláry a mohli ústně doplnit, co svěřovat dopisu nebylo bezpečné a opatrné.

Přímým poukazem na současné poměry je konečně také poznámka v druhém dopise, vztahující se na tragický pád císařova syna Jindřicha a jeho choti Markéty, poznámka, že i císaře čeká osud podobný. I klášter sv. Damiána byl ohrožen hordami Saracénů najatých do vojsk Fridrichových. Dočkala se však — jak předpovídala — i jeho neblahého konce (19).

Jak vidíme, jen čtyři listy byly zachovány z korespondence sv. Kláry s Anežkou, a přece dosti toho lze z nich vyvodit po stránce kulturně historické. A všimněme si : tyto dopisy byly psány řeholnicí řeholnicí, tedy vztahovaly se na osoby uzavřené v klášteře, a to v klášteře s přísnou klausurou. Jako si svět najde možnost dostat se i za zdi klášterní, tak zase osoby od světa odloučené, nejen svými modlitbami a obětmi, nýbrž i jiným způsobem po stránce časné se mohou stát užitečnými lidské společnosti (20).

(19) Srov. Novotný : » Dějiny «, sv. 1-3, str. 589 a dále 693, 694, 890

(20) Srov. J. Votočková-Joachimová, op. cit., str. 35

PROHLÁŠENÍ O NÁBOŽENSKÉ SVOBODĚ

Dekret o ekumenismu a pak Prohlášení o mimokřesťanských náboženstvích, které koncil vyhlásil 21. listopadu 1964 a pak 7. prosince 1965, znamenají významnou změnu v našem pohledu na odloučené křesťany a na ty, kdo ještě Krista neznají. Kdežto dřív se snad příliš zdůrazňovalo, co nás od nich dělí, předpokládala se jejich malá fides, nevěra, dnes nám sněm káže s úctou se dívat na vše, co si ona náboženství uchovala z původního zjevení ne-

bo z křesťanského dědictví — a to platí v nejvyšší míře o pravoslavných ; za jistých okolností katolík může dokonce požádat o základní svátosti i pravoslavného kněze. Z tohoto nového pohledu na odloučené křesťany a vyznavače mimokřesťanských náboženství plyne už ne pouze nějaká náboženská snášenlivost, blahosklonnost, soucit s jejich bludy, nýbrž opravdová úcta pro jejich náboženské názory a přesvědčení, v nichž, jak předpokládáme, bloudí bez

zlé vůle, ochota dopřát jim ze své strany volnost a svobodu ve vykonávání jejich náboženských povinností; v jejich náboženství k nim promlouvá Bůh. Bylo tedy to důsledné, když Otcové na II. vatikánském sněmu mluvili o otázce náboženské svobody v souvislosti s ekumenismem a jednotou křesťanů. — Prohlášení o náboženské svobodě je dílo sekretariátu pro jednotu křesťanů. Jeho členové připravili pro první sněmovní období v r. 1962 dekret » O práci za jednotu mezi křesťany« a v něm byl odstavec o náboženské svobodě. K diskusi se otázka měla dostat až závěrem druhého období, ale to už tvořila pátou kapitolu schématu o ekumenismu; ani tentokrát k diskusi nedošlo, ale jménem sekretariátu mohl otázku alespoň vyložit a odůvodnit biskup z Bruges mons. De Smedt. Hned v tomto svém prvním diskusním příspěvku — během koncilu mons. De Smedt bude mluvit o náboženské svobodě celkem sedmkrát — mons. De Smedt se vyrovnal s námitkami i důvody, které se tolikrát vracely při diskusi: Prohlášení bude nepřímou obhajobou všech, kdo dnes jsou zbaveni svobody a jejího nejvyššího výrazu, svobody zvolit si Boha; minula doba jednolité křesťanské, a co víc, katolické společnosti: dnes žijí vedle sebe lidé různých vyznání, ano i lidé bez vyznání; mnoho nekatolíků namítá katolíkům, že se domáhají svobody šířit své náboženství, když jsou v menšině — když ale tvoří většinu, druhým tuto svobodu upírají. Hájit náboženskou svobodu neznamena bránit nějaký náboženský indiferentismus, jako by si člověk mohl zvolit kteroukoli víru, ani ne laicismus, podle něhož člověk vůči Bohu nemá žádné závazky, ani ne relativismus věroučný, jako by pravda i blud měly stejná práva, ani ne nějaký pesimismus, v němž člověk není povinen si získat jistotu ve věcech víry. Člověk má být svobodný od nátlaku zevnějšího, aby mohl jít za hlasem svého svědomí; člověk není svobodný ve smyslu, jako by nebyl povinen pravdu hledat a za ní jít, i za cenu největších obětí. Svě nevěřící bližní katolíci mají hledět modlitbou, dobrými skutky a příkladem věřícího života vést k pravé víře; ostatně náboženská svoboda, nebo vlastně nevázanost, má své meze v požadavcích společného blaha. Prohlášení se obrací nejen k jednotlivcům, ale v první řadě ke státním autoritám, aby toto právo na nábo-

ženskou svobodu svým občanům dopřály a bděly nad jeho ochranou. Bylo to zdůrazněno v definitivním textu v podtitulu — jde o náboženskou svobodu sociální a občanskou.

O Prohlášení se konala poprvé diskuse na začátku třetího období; otázka byla sestavena v Dodatek ke schématu O ekumenismu. Podle připomínek bylo sestaveno nové znění, o kterém se v posledních dnech třetího zasedání mělo hlasovat. Větší počet Otců se ale domníval, že text byl podstatně změněn; žádali, aby se o něm mohli ještě jednou veřejně vyjádřit — jak jim to ostatně Jednací řád sněmu dovoľoval. Jejich odvolání bylo přijato, třeba druhá skupina, početnější, chtěla hlasovat. Zase jednou se ukázalo, že sněm není jako parlament, v kterém vládne zákon pouhé většiny. Ustoupilo se početné menšině. Mons. De Smedtovi bylo dovoleno text vyložit. Novou diskusí o Prohlášení — teď už zcela samostatně — začalo 15. září m. r. čtvrté období. K Prohlášení promluvil tehdy i kard. Beran — bylo to jeho první vystoupení na koncilu; volal, aby Prohlášení bylo přijato tak jak je: jestliže pokřivuje charakter zatajování víry v Boha — kard. Beran zde jistě měl na mysli situaci ve své vlasti — pak tím více škodí předstírání víry a může se stát stále se vracějící námitkou. Když se Církev plně postaví za náboženskou svobodu, pak to budou dnes ve světě už jen komunisté, kteří tuto svobodu nerespektují, ale ke své ideologii své občany nutí. Podle těchto posledních připomínek byl sestaven definitivní text. Jednotlivé věty a odstavce byly schváleny nejdříve 26; a 27. října. Znovu upravený text dostal 19. listopadu m. r. 1964 hlasů »ano« a 249 »proti«. Při slavnostním vyhlášení 7. prosince byl poměr hlasů 2308 k 70.

Prohlášení se skládá z 15 odstavců, rozdělených v úvod a dvě části: náboženská svoboda se odůvodňuje z důstojnosti lidské osoby a pak ze zjevení. V úvodě se konstatuje, že lidé si dnes víc a více uvědomují svou osobní důstojnost, dovolávají se své svobody a odpovědnosti, žádají, aby jejich práva byla účinně zaručena státními zákony. Sem patří i svoboda a odpovědnost hledat a přijmout Boha způsobem, který odpovídá lidské důstojnosti. Tento požadavek koncil přijímá, ale současně důrazně připomíná, že Bůh cestu k sobě zjevil a že toto pravé náboženství uchovává katolická

Církev ; kdokoliv tedy hledá Boha, hledá koneckonců katolickou Církev, a když ji pozná, je povinen ji přijmout. Toto přijetí je svobodné, to znamená: člověk ji může odmítnout, ale tím na sebe uvrhuje sankce, když odmítnutí není odůvodněno. Nedotčena tedy zůstává tradiční nauka o mravních povinnostech člověka i v společenství vůči pravému náboženství a vůči jedné pravé Kristově Církvi.

» II. vatikánský koncil prohlašuje, že člověk má právo na náboženskou svobodu. Tato svoboda spočívá v tom, že má být prost jakéhokoliv donucení, ať už ze strany jednotlivců, nebo sociálních skupin a jakéhokoliv lidské moci ; ve věci náboženství nikdo nemá být nucen k úkonům, které jsou proti jeho svědomí, ani se mu nemá bránit podle svého svědomí jednat v soukromí i na veřejnosti, ať už je sám, nebo sdružen s druhými, když se to děje v patřičných mezích. Koncil též prohlašuje, že právo na náboženskou svobodu tkví v důstojnosti lidské osoby, jak ji poznáváme zjeveným Božím slovem a též přirozeným rozumem. Toto právo člověka na náboženskou svobodu má být uznáno v právních zřízeních, jimiž se společnost řídí, a stát se občanským zákonem.« Sněm se tu tedy obrací k státním autoritám a žádá je, aby toto právo svým občanům plně přiznali, třeba si byl vědom, že v některých zemích s katolickou většinou to bude znamenat změnu dosavadní praxe.

Odpovídá to důstojnosti člověka jako bytosti obdařené rozumem a svobodnou vůlí a tedy i osobní odpovědností za své činy, aby pravdu hledal, zvláště náboženskou ; váže ho k tomu i mravní závazek. Je též vázán tuto pravdu přijmout, když ji poznal, a podle jejích požadavků zařídit svůj život. Tyto požadavky ale nemůže splnit, jak to odpovídá jeho důstojnosti, leč když je svoboděn od zevnějšího donucení a těší se z psychologické svobody. V lidské přirozenosti tedy má svůj základ právo na náboženskou svobodu, ne v nějaké jeho subjektivní dispozici. Právo na tuto svobodu mají stále i ti, kdo podle své povinnosti hledat pravdu a ji přijmout nežijí; ve vykonávání tohoto práva se nesmí nikomu bránit, pokud je respektován veřejný řád. Jinak se děje člověku křivda. Protože člověk je nejen duše, ale též tělo, a žije ve společnosti, má své náboženské přesvědčení projevat i navenek, ze-

vnějšími úkony a ve společenství s druhými; právo na náboženskou svobodu mají tedy i náboženské společnosti; tato svoboda se týká nejen jejich vnitřní správy a vykonávání náboženských funkcí, nýbrž též výběru jejich duchovních, jejich přípravy, přemístění, styků se svými náboženskými představenými a společenstvími v jiných zemích, budování kostelů, práva mít majetek, zakládat své spolky a sdružení rázu výchovného, kulturního, charitativního a sociálního, šířit své nauky slovem i tiskem — při tom při všem se ale mají vyvarovat, co by mohlo vypadat jako nedůstojné, nečestné donucování nebo přemlouvání, zvláště když jednají s lidmi chudšími a méně vzdělanými. Náboženským společnostem stát má dopřát ukázat sílu své nauky k řádnému uspořádání společnosti a k novému životu lidské činnosti.

Základní buňkou lidské společnosti je rodina ; rodině má být umožněno svobodně si zařídit svůj náboženský život, stanovit, v jakém náboženském duchu mají být vychovávány děti ; stát má přiznat rodičům právo zvolit si školy, které odpovídají náboženskému přesvědčení v rodině, aniž proto na rodiče jsou uvalena nová finanční břemena. Stát tedy porušuje právo rodičů na náboženskou svobodu, když nutí děti k návštěvě školy vedené v jiném náboženském duchu, než vládne v jejich rodině, nebo když ukládá jednotný školský systém, z něhož je vyloučena nebo v němž je vlastně znemožněna opravdová náboženská výuka.

Stát má pečovat o to, aby všem občanům byla zaručena náboženská svoboda ; i stát sám z toho bude mít užitek. Jestliže jedna náboženská společnost má výsadní postavení, pak i jiným náboženstvím musí být účinným způsobem zaručena jejich práva. Nesmí existovat diskriminace mezi občany kvůli náboženství. Státní autority tedy nesmí vnucovat občanům své oficiální náboženství. » Tím více se provinuje proti vůli Boží a posvátným právům osoby a rodiny, když jakýmkoliv způsobem se používá násilí k vyhlazení nebo potlačování náboženství, ať už v celém lidském pokolení, nebo jen v některé zemi či v některé společenské třídě. «

Právo na náboženskou svobodu má své meze: jsou to osobní a sociální odpovědnost, mravní zákon a práva a povinnosti jedněch vůči dru-

POSELSTVÍ KONCILU TRPÍCÍM

Pro všechny vás, těžce zkoušení bratři, které navštívilo utrpení v tisícové podobě, koncil má zcela zvláštní poselství.

Koncil přímo cítí, jak na nás upíráte prosebné oči planoucí v horečce nebo vyhaslé přílišnou únavou, cítíme pohledy, které se ptají, které marně hledají odpověď na bolestné proč lidského utrpení a s úzkostí se tážou, kdy a odkud přijde posila.

Milovaní bratři, v hloubi svých srdcí, Otců a pastýřů, slyšíme ohlas vašich vzděchů a vašich nářků. A naše bolest roste při myšlence, že není v naší moci navrátit vám zdraví ani nemůžeme umenšit vaše tělesné bolesti, které se podle svých nejlepších možností snaží ulehčit lékaři, ošetřovatelé a všichni ostatní, kdo zasvětili svůj život nemocným.

Ale máme pro vás něco lepšího, něco dražšího : jen jedna pravda může dát odpověď na tajemství utrpení a přinést vám skutečnou útěchu bez iluzí: je to víra a spojení s Mužem

bolesti, s Kristem, Synem Božím, přibitým na kříž za naše hříchy a pro naši spásu.

Kristus utrpení ze světa neodstranil a nechtěl nám ani úplně odhalit jeho tajemství. On je vzal na sebe, a to nám musí stačit, abychom mohli pochopit jeho cenu.

Vy, kdo pociťujete celou tíhu kříže více než ostatní, chudí a opuštění, plačící, pronásledovaní pro spravedlnost, vy všichni zapomenutí a neznámí trpitelé, hlavy vzhůru ! Jste miláčky v Božím království, v království naděje, dobroty a života, jste bratry trpícího Krista; s ním, budete-li chtít, zachráníte svět.

To je křesťanské učení o bolesti, jediné, které může upokojit duši. Věřte, že nejste nikdy sami, ani odloučení, ani opuštění, ani neužiteční. Vy jste vyvolení od Krista, vy jste jeho živý a pravý obraz. Jeho jménem vás sněm pozdravuje s láskou. Děkuje vám. Ujišťuje vás přátelstvím a pomocí celé Církve a žehná vám.

hým. Stát má právo zakročit proti zneužívání náboženské svobody, když by se dala úhona mravnímu řádu, společnému dobru a veřejné mravnosti. K správnému pojmání a užívání práva na náboženskou svobodu je třeba lidi vychovávat; toto právo neznamena nezávislost, volnost od jakékoliv poslušnosti. » Náboženská svoboda má sloužit a být zaměřena k tomu, aby lidé plnili své povinnosti vůči společnosti s větší odpovědností. «

Právo na náboženskou svobodu má své odůvodnění i ve zjevení; i v Písmě svatém a ústním podání jasně najdeme, že člověk stojí před Bohem se svou svobodou: může Boží slovo přijmout, uvěřit, nebo je odmítnout. »Jeden ze základních prvků víry, obsažený v Božím slově a vždy hlásaný církevními Otcí, je, že člověk musí odpovědět Bohu svobodně, nikdo nesmí být nucen, aby proti své vůli přijal víru. Úkon víry je svobodný svou podstatou : člověk, vykoupený Kristem Spasitelem a povoláný Ježíšem Kristem za přijaté Boží dítě, nemůže přijmout Boha, jenž se mu vtěluje, leč by ho Otec k sobě přitáhl a člověk dal Bohu úkon víry rozumný a svobodný. Je

tedy zcela v soulase s podstatou víry, aby ve věcech náboženství byl vyloučen jakýkoliv lidský nátlak. Zásada náboženské svobody nemálo přispívá k vytvoření ovzduší, v němž člověk volně může být pozván k víře v Krista, může ji dobrovolně přijmout a činem ji vyznávat v celém svém životě. » Bůh volá lidi, aby mu sloužili v duchu a pravdě — mají vůči němu závazky, ale nejsou nuceni. Bůh má ohled na lidskou osobu, kterou stvořil a která se musí nechat vést vlastním úsudkem a těšit z volnosti. « Tak jednal Kristus Pán, když v kázání tolikrát mluvil o osudové důležitosti uvěřit, zázraky dodal váhy svým slovům, káral nedostatek víry, ale nikoho nenutil, definitivní soud nad nevěřícími ponechal pro den poslední. Stejně tak si počínali apoštolové : kázali, ze všech sil pracovali, aby své posluchače přesvědčili o Kristu, svá slova potvrzovali zázraky, pro Krista neváhali neuposlechnout úřadů, své svědectví potvrdili krví a životem — ale ani oni nikoho nenutili. V jejich šlépějích jde a chce jít Církev. » I když v životě Božího lidu se někdy vyskytl způsob jednání méně odpovídající duchu evangelia, ano jemu přímo od-

A. M. Machourek: UKŘIŽOVANÝ

pórující, vždycky zůstalo naukou Církve, že nikdo nemá být k víře nucen. « A můžeme říci, že i evangelium má zásluhu na tom, že si lidé dnes plně uvědomují svou důstojnost a právo na náboženskou svobodu.

Prohlášení dále žádá státní autority, aby dopřály Církvi tolik svobody, kolik žádá její úkol starat se o spásu lidí. » Kdo bojuje proti Církvi, jedná proti vůli Boží. Svoboda Církve má být základní zásadou ve vztazích mezi Církví a veřejnou mocí a celým občanským řádem. « Této svobody se Církev domáhá jako duchovní autorita, založená Ježíšem Kristem, která má jít do celého světa a kázat evangelium všem lidem; ale též jako společenství lidí, kteří mají právo žít v občanské společnosti podle příkázání křesťanské víry. Církev respektuje, a chce respektovat občanskou společnost v její oblasti a vede své věřící, aby byli loajálními občany.

Prohlášení se obrací i ke katolíkům : zve je, aby správně vychovali a orientovali své svědomí

ve věcech víry: Církev je z vůle Kristovy učitelka pravdy, jejím úkolem je hlásat pravdu, to je Krista, a autenticky jí učit; Církev dále vykládá a potvrzuje svou autoritou zásady přirozeného mravního zákona. I katolíci mají hledět šířit svatou víru s důvěrou a statečností, a to až k prolití krve. Kristova láska je vede, aby s láskou a rozvážností jednali s lidmi, kteří stran víry bloudí nebo ji úplně neznají. Mají mít na zřeteli na jedné straně Krista, oživující Slovo, které mají hlásat, a na druhé straně práva lidské osoby a konečně i míru Boží milosti, jež je dána každému od Boha skrze Krista; člověk je zván, aby víru dobrovolně přijal a vyznával.

Právo na náboženskou svobodu mnoho států už má ve svých ústavách, také je zaručují mezinárodní úmluvy a listiny. »Existují ale vlády, které přiznávají svobodu náboženství, ale jejichž úředníci hledí občany vzdálit od vyznávání náboženství a náboženským společenstvím činí život velmi těžkým nebo přímo nemožným. Posvátný koncil s bolestí poukazuje na ona politování hodná fakta a žádá všechny lidi, aby pozorně uvážili, do jaké míry náboženská svoboda je nutná pro lidskou rodinu za nynější situace.

Je jasné, že všechny národy se víc a více sjednocují, lidé různých kultur a náboženství navazují těsnější svazky, roste vědomí osobní odpovědnosti jednoho každého. Aby tedy mohly být nastoleny a upevněny pokojné vztahy a svornost v lidském pokolení, je nutné, aby náboženská svoboda byla účinně chráněna právními opatřeními a aby byly zachovávány nejvyšší povinnosti a práva lidí, která se týkají jejich svobodného náboženského života ve společnosti. Kéž Bůh a Otec všech učiní, aby lidská rodina se těšila z plného zachovávání náboženské svobody a milostí Kristovou a silou Ducha svatého byla přivedena k oné vznešené a věčné svobodě slávy Božích dětí« (Řím 8,21).

Bůh si musel zamilovat obyčejného člověka, poněvadž jinak by jich nebyl stvořil tolik.

Myslím, že kdyby Všemohoucí byl kdy stvořil druh lidí, kteří by všechno snědli bez práce, že by jim byl dal pouze ústa a nikoliv ruce. A kdyby byl učinil jiný druh, aby konal všechnu práci bez jídla, byl by jim dal pouze ruce, nikoliv ústa.

Abraham Lincoln

I N U L T U S

Přinášíme závěr jedné z Tří legend o krucifixu, tzv. Legendy pražské. Inultus, potomek zchudlé pražské šlechtické rodiny v době pobělohorské, nechá se přemluvit sochařkou Flavií Santiniovou, že jí bude modelem pro sochu Ukřižovaného.

Flavia ho vzala za ruku, vedla jej k velikému oknu otevřenému. Noc byla klidná a plná hvězd. Přes střechy Malé Strany bylo viděti na město a za ně daleko do kraje, kde temné obrysy vrchů trčely, mezi nimiž Vltava se třpytila. Šum řeky naplňoval dílnu smutným obrysem svým. Bylo to cos jako veliký, tragický pláč Prahy, ležící u nohou chmurného hradu jako spoutaná královna v zajetí. Inultus cítil v okamžení, když se na město oknem podíval, celý němý, veliký bol nešťastné té země, jejíž jméno z knihy živoucích vyškrtnuto bylo, jejíž hvězda zapadla do mlhy smrti a mrákot. Těžký vzduch pozvedl mu hruď a zakryl si rukama tvář.

»Učiním, co žádáte!« zvolal u vytržení.
»Ó, přivažte mne tedy ke kříži. Vložte celé to utrpení této země, jak jste je viděla na tváři mé, v rysy umírajícího Krista, a snad pohne se tedy ono srdce kamenné tím pohledem! A v duši vaší, neozve se tam snad tichý hlas mezi prací vaší, který vám zašeptá, že Kristus vpravdě žil a Bohem jest?«

Flavia podala mu ruku. »Snad stane se tak,« řekla s odvráceným zrakem, aby nevěru její z něho nevyčetl. Pak dodala: »Teď jděte, příteli, a dostavte se zítra ráno ...«

A tak to šlo nyní stále: Inultus podstupoval pravé mučednictví. Téměř nahý, přivázan silnými provazy, které mu oteklé údy až do krve dřely, visel den co den takto několik hodin na kříži hladov a žízniv, neboť nemohl už ani jisti ani píti, visel tam v pravé horečce nadšení, vzniklého z ustavičného jeho rozjímání o utrpení Kristově, jež podstupoval nyní sám tělem a duší svou. Jakési šílenství počalo jej poneháhu zachvacovati. Horoucí jeho obraznost vnukla mu myšlenku, že Bůh jej poslal v nešťastný český kraj, by mukou na kříži jej spasil. Zdávalo se mu, že duch samého Vykupitele lidstva vstupoval do jeho těla, jakmile na kříži

přivázáno viselo, samý duch Boží že v něm dýchal, že prozařoval smrtelné tvary jeho těla, aby jimi světlo někdy vniklo v temnou onu duši, o které mu byla Flavia mluvila, v duši toho Španěla, jenž měl prý osud české země v rukou. Umíral téměř šťastím při té myšlence, že jeho smrtí rodná země jeho spasena bude, jeho smrtí, neboť cítil dobře, že životem to veliké štěstí zaplatí.

Jednoho dne přišel zářící blahem: tajný hlas mu pravil — dnes dosáhneš, po čem duše tvoje prahne!

Donna Flavia vešla, když byl už na kříži přivázan. Byl téměř nahý, a z celého jeho těla vycházelo určité jakési světlo. Pohlédla ne bez překvapení na jeho tvář a vidouc tam blaho nesmírné, které všechny stopy dlouhých utrpení na okamžik vyhladilo a zastřelo, zaka-bonila se. To nebyl výraz jejího Krista v agonii, to štěstí rušilo její dílo.

»Neusmívejte se tak sladce,« pravila nevlídně. Ten záblesk štěstí v očích vašich nesrovnávává se docela se strnulostí vašich údů, oteklých, do krve odřených.«

Inultus pozvedl oči k nebi, usmíval se ještě blaženěji, ale neřekl ničeho.

Donnu Flavii zachvátila jakási zloba.

»Sevři pouta těsněji!« řekla tvrdě Kvidónovi. «— »Těsněji, těsněji!« zvolala v jakési horečce, pozorujíc nyní výraz tělesné bolesti na obličejí Inultově, jemuž krev z rukou a nohou téci začala. Při pohledu na tu krev svítily oči její tygří jakousi krutostí. Kývla Kvidónovi, by odešel, vzala veliký věnec, uvitý z trní, a položila jej Inultovi na hlavu, vystouple k němu na lešení. Dýchala těžce, a když na ni pohlédl s nevědomou jakousi výčitkou, ucítila plamen v srdci. Mlha jakási lehala jí na okamžik na oči, ale zatřásla hlavou, přemohla se silou nadlidskou a přirazila surově trnovou korunu na jeho skráně. Zachvěl se bolestí celým tělem, slabý výkřik vyšel mu z úst a potůčky krve tekly mu po tváři na nahá, zubožená jeho prsa. Byl smrtelně bled.

»Tak se mi líbíš!« řekla donna Flavia v nelidském jakémisi opojení záští a lásky, hněvu

a chorobně rozkoše, a spěchala s lešením k svému dílu. Mdloba zachvátila Inulta, hlava jeho se sklonila a oči tonuly v soumrákném mystériu, v mlhách mezi životem a smrtí. To byla konečně agónie ! Divoké nadšení uchvacovalo Flavii, srdce jí bušilo, ale ruce se nechvěly. Dala se do práce, a zdálo se jí, že pod jejími prsty se rodí div umění ! Bylo ticho v dílně jako v hrobě, jen mocný její dech a slabé jeho vzdechy se ozývaly v té hluboké němotě. Ale Inultus se posléze vzpamatoval, otevřel oči dokořán, byl opět zcela živ.

» Bože ! « řekl, » co se mnou děje ? «

Donna Flavia zaklela hlasitě.

» Ještě půl hodiny ! « zvolala, » a dosáhla jsem cíle ! Proč jste se probudil ? « Odhodila nástroj.

» Madonno, « řekl Inultus, » zdá se mi, že umírám. «

Trhla sebou, tasila svou dýku. První myšlenka její byla lidská, chtěla rychle ta jeho pouta přerušit a mu uvolnit. Vyskočila na lešení, a on, jehož mysl se už kalila blízkou smrtí, nechápal dobře, myslil, že jej chce zavraždit. » Ano, « řekl dutě, » máte pravdu. Co na mém životě záleží, a bodnete-li mne do srdce, uvidíte ten pravý, vámi tak dlouho hledaný výraz tváře, a oběť moje bude dokonalá. «

Hleděl na ni blouznivě. Cítila pravou lávu v žilách svých těci, v uších jí to hučelo jako zvony a tepny ve skráních jí bušily jako kladiva. Krvežíznivé šilenství, rovnající se divoké rozkoši, se jí zmocňovalo, mířila mu dýkou ve vzduchu do srdce.

» Za tebe, můj lide, « řekl ještě slaběji Inultus, » dávám krev ! Bože, přijmi ji co vykoupení ! «

» Co vábíš mne ? « řekla temně Flavia, a příšerné její oči vpily se do té zsinělé tváře, z které vycházela svatá záře.

Couvla na krok, pak pozvedla dýku a vrazila mu ji do prsou. Trhl sebou, až celým lešením zatřásl, a pohleděl na ni překvapeně. Probouzel se náhle ze svého blouznění. Něco mu šlehlo hlavou, co mu sevřelo srdce. Byl to žel nad ztrátou života, který nebyl žil, a který prchal nyní, nad ztrátou mládí, jehož sladkou krásu nebyl chápal, a které mu nyní zhasínalo náhle, byl to žal nad ztrátou toho slova, které mu v srdci nevyřknuté mřelo a které nyní na věky oněmí ! Veliká slza tekla mu po tváři. Ale pak pozvedl oči k Flavii a usmál se na ni.

» Bože, odpusť jí, « zašeptal, stín přelítl mu tvář, sklonil hlavu a skončil tichým vzdechem. Krev z jeho boku kapala těžkými krůpějemi na zem, a temný, příšerný ten klepot, odměřený jako tikot hodin, probudil zbledlou Flavii ze zkamenělé její hrůzy. Sestupovala pomalu s lešením, jako ve snu kráčela pak dílnou, jako somnambula přikročila k svému dílu a dala se v pravém deliriu nadšení do práce. Hodiny plynuly a Flavia neustala. Když slunce zapadalo a krvavou svou září do dílny lilo, dokončila Flavia svůj krucifix. Odstoupila na krok, záře nevslovného štěstí lila se jí z očí, zvedla ruce nad hlavu a zvolala: » Jsemť jista, že dílo nesmrtelné vyšlo zpod mých rukou ! Dostoupila jsem výše, o které jsem snila ! «

Pak obrátila se k svému krvavému vzoru a náhle zmizelo všechno nadšení a štěstí z jejích prsou, a Flavia měla to hrozné vědomí, že spáchala vraždu. Padla těžce na podlahu a zůstala tam dlouho ležet. Tma byla již v dílně, když vstala. Pohlédla opět na Inulta. Zdálo se jí, že rozpíná ramena svá jí šerem vstříc, jako by po ní toužil. Vlasy se jí ježily. Zdálo se jí, že prahne po polibku bledých těch rtů.

» Nevěsto mrtvoly ! « šeptala si sama a ploužila se po kolenou k umučenému Inultovi. Dotekla se čelem svým jeho nohou. Mramorový jejich chlad vrátil jí rozvahu.

Vstala a rozsvítila lampu, otevřela dveře a zvolala : » Placido ! Kvidóne ! «

» Odneste jej ! « řekla temně.

» Tys ho zabila ? « tázala se Placida. Flavia kývla hlavou.

» Bůh mi to odpusť, « řekla za chvíli.

» Mluvíš o Bohu ? « řekla překvapivě Placida. » Začínáš v něj věřit ? «

» Nemohla jsem dílo své bez té vraždy skončit, « řekla vyhýbavě Flavia. Za chvíli dodala : » A on zemřel rád. « Zakryla si tvář.

Když dílo bylo skončeno, vezli je do nádherného paláce onoho šlechtice, jenž je byl objednal. Sláva donny Flavie šířila se Prahou. Don Baltazar uspořádal velikou slavnost ve svém domě a podali donně Flavii zlatý věnec. Držela jej v rukou, upírala oči na tvář mramorového Krista, jež ruce její byly stvořily, a dvě veliké, těžké slzy jí vytryskly z očí. Smutná a bledá vrátila se domů.

Vešla do své dílny. Sedla nedaleko reliéfu Properzie de' Rossi . Byla v hlubokých myš-

lenkách. Když vešla Placida k ní, pravila stařeň : » Kdybys věděla, jak málo ukojuje sláva žízeň duše ! Kdybys věděla, jak málo sytí úspěch její hlad ! «

Placida vzala jí však věnec z ruky a položila jej na její skráň.

» Jsi větší než Properzia de'Rossi, « řekla jí. » Překonalas ji. «

» Properzia de'Rossi ! « zvolala s vášní Flavia. » Ó, jak byla šťastna a jak jsem nešťastna já ! « Zakryla si rouchem tvář, pak dodala, pohlédnouc opět na Placidu : » Ji usmrtila láska — a já lásku zavraždila ! «

Velký vzlyk jí pozvedl prsa, ale nebyla už v očích jejích žádná slza.

» Mlč ! « řekla Placida přísně a položila jí ruku na ústa.

>> Mlč a zapomeň. «

Flavia zdála se opět klidná, sňala zlatý svůj věnec z hlavy a podala jej Placidě.

» Jdi, « pravila, » a hoď ten věnec za ním do sklepa. «

» Šliffš ? « tázala se Placida.

» Jdi a poslechni ! « řekla tak určitě a s takovou silou Flavia, že stařena poslušně šla. Když se vrátila do dílny, ležel relief Properzie de' Rossi na zemi rozpuklý v dvě a na nejsilnější skobě, jež ho byla někdy držela, visela donna Flavia uškrcena svým pasem. —

V téže noci zmizel Flaviin krucifix z oratoria toho španělského šlechtice, jehož temnou duší ten mramorový Kristus tak málo dojímali mohl, jak by ji byl živý Spasitel sám dojímali. Utekl se ten krásný kříž z domu hříchu a pýchy v kostel navštěvovaný nejvíce pražskou chudinou. Ten zázrak činil hned ohromný hluk po celé zemi a mluvilo se zároveň o nepochopitelné samovraždě donny Flavie. Tu záhadu však vysvětlila Placida. Byla zničena. Pověděla nyní vše. Otevřela přiklopené dveře sklepa a Kvidón dal se dolů spustiti a vynesl i tělesné zbytky ubohého Inulta, i zlatý, za ním do hrobu svržený věnec.

Když se chudičkový pohřeb Inultův za velkého účastenství prostého lidu pražskými ulicemi bral, stalo se něco podivného. Po celé cestě totiž klekalo množství chudých a ubohých, skláněli hlavy k zemi a dotýkali se dlažby čely ve velikém vytržení, vše k nemalému podivení těch skvělých pánů a paní na koních a v pozla-

cených kočárech, kteří náhodou to vidouce, marně po příčině takové neobmezené úcty, tak nadšeně najevo dávalé, pátrali.

» Nevidím nic než pohřeb nějakého žebráka. Kdo to byl ? « tázal se pyšný italský jeden kardinál, meškající tou dobou v Praze ; zlobil se velmi, neb nádherný jeho povoz byl davem na zemi klečících postav na chvíli zastaven.

» Nevím, « odpověděl starý, svatý kněz, chudý a prostý, který právě v nízký domek útěchu a pomoc přinesl. » Ale byl to zajisté člověk vyvolený Bohem ! Což nevidíte, že před rakví jeho kráčí král David s harfou v ruce a za ním Spasitel, bos, s korunou z trní na hlavě ? « A klonil čelo v prach. Jak mohli to vidět ti hrdí, ješitností zpítí, prázdnou slávou toho světa oslepení ? Ne pro ně, ale pro nešťastné a opovržené, pro smutné a potlačené, pro chudé a prosté byl Kristus přišel založiti své království, které nemá nic společného s tím, co sluje mocí a vládou toho světa. O těch, kteří prvními mezi lidmi slují, neví Bůh, těm však, kteří platí za poslední, zjevuje Spasitel někdy pro útěchu sladkou, umučenou, slunně jasnou svoji tvář.

rozhledy

KŘÍŽOVNÍCI S ČERVENOU HVĚZDOU

Willy Lorenz, *Die Kreuzherren mit dem roten Stern, Veröffentlichungen des Königsteiner Instituts für Kirchen- und Geistesgeschichte der Sudetenländer e.V., sv. 2, Königstein-Ts. 1964, str. 141, osm obrazových příloh.*

Práce, kterou nám dobře známý autor zde uveřejňuje, je plod jeho studia na Rakouském ústavě pro dějinné bádání ve Vídni před čtvrt stoletím, doplněná novými nálezy ve vídeňských archívech. Pro nás je tato studie hlavně zajímavá proto, že jde o jediný řeholní řád vzniklý v Čechách a že má za zakladatelku bl. Anežku Přemyslovnu. Snad proto měly dějiny tohoto řádu od 17. století jistou přitažlivost. Bohužel starší sepsání jsou zatížena barokními legendami a nevědeckou metodou. Pouze kniha vydaná v Praze roku 1930 V. Bělohávkem a J. Hradcem má určitou úroveň a spolehlivější závěry, je však psána česky, a tedy cizím historikům skoro nepřístupná. Studie Lorenzova v němčině může proto zachytit větší okruh čtenářů. Její další předností je to, že se zakládá na hojném archívním materiálu, hlavně křížovnických archívů, které jsou dnes zčásti zničeny nebo převezeny na jiná místa.

Autor líčí dějiny tohoto řádu ve čtyřech kapitolách, podle vývoje, kterým řád po dobu své existence prošel. Bl. Anežka, zapálená ideálem sv. Františka, založila už r. 1233 » Na Františku « špitál pro chudé, který byl za dva roky přeložen na Poříč a odtamtud v letech 1252-53 ke Karlovu mostu. O chudé tam pečovalo bratrstvo mužů a žen pod duchovním vedením františkánů, ale r. 1237 se toto bratrstvo změnilo v řád s řeholí sv. Augustina (papežská bula je jasná; proto autor mohl bez obavy používat názvu » Orden « místo » Bruderschaft « nebo dost neurčitěho výrazu » Verband «). Tehdy byl dohled nad špitálem svěřen dominikánům, kteří dostali i úkol, aby revidovali stanovy bývalého bratrstva. I když to znamenalo úplné osamostatnění, Anežka věnovala špitálu a řádu dále svůj zájem. Na její přímluvu dovolil papež, aby řád měl zvláštní znak: hvězdu a nad ní kříž, a kvůli Anežce Přemyslovci a česká šlechta špitál bohatě nadala. Přemyslovci rozšířili také řád do Slezska, kde špitál sv. Matěje ve Vratislavi se stal hlavou slezské větve řádu; ta byla sice závislá na pražském vedení, ale vždy se snažila o jistou samostatnost. Kolem r. 1280 už měl řád dvanáct špitálů, některé i mimo země koruny české, jako ve Vídni, Chebu a v Polsku. Na začátku doby Karlovy dosáhl snad největšího rozšíření, ale už se v něm také začíná projevat úpadek. Města se snaží dostat špitály do svého vlivu, a řád, který byl dosud laický (několik kněží bylo pouze k duchovní službě členů řádu a nemocných) se začíná »klerikalizovat« nejdříve tím způsobem, že kněží řádu jsou dosazováni na fary, kde má řád patro-

nátní práva. Husitské bouře řád hmotně ochudily a urychlily vývoj ke kněžskému řádu, který je v 15. stol. dokončen. I to však mělo své výhody. Materiální základna, kterou řád po husitských bouřích opět získal, umožnila obsazení množství far, hlavně v severozápadních Čechách, kněžskými řádu, a také obsazení pražského arcibiskupství, které bylo 140 let osiřelé. Jen tak, že pražští arcibiskupové Antonín Brus a Martin Medek byli zároveň velmistry křížovnického řádu, mohli používat řádového majetku i ve prospěch pražské arcidiecéze. Protože však po smrti Medkově pražský arcibiskup nebyl ještě hmotně zajištěn, sáhlo se k opravdu podivnému řešení. Dalších pět pražských arcibiskupů (až do roku 1668), kteří nebyli členy řádu, přijali po svém jmenování za arcibiskupa odznaky křížovnického řádu a stali se jeho velmistry, aby tím měli k dispozici majetkovou základnu řádu. Církevní autorita kryla právní nedostatky tohoto řešení a řád je snášel, protože viděl dobro, které z toho plynulo pro Církev. Avšak spojení titulu pražského arcibiskupa a velmistra řádu v barokní době, která si tolik libovala ve vnějškovostech, vedlo opět ke změně řádu. Na základě chybně vykládaných textů se vytvořila legenda o rytířském původu řádu ve Sv. zemi. Krátce po 1700 už byl řád uznán jako rytířský řád a počítán mezi ně. Vnější lesk však nedovedl zastavit další vnitřní rozklad. Mnozí jeho členové se stali hlavní oporou josefinismu a osvícenství. Slezská větev zanikla pod pruským panstvím roku 1810 a česká se zbavila posledních zbytků Anežčina ideálu, ošetřování nemocných. Po odchodu německy mluvících členů r. 1945 a po zrušení klášterů komunistickým režimem se řád rozpadl. Velmistr Vlasák, který se tituloval ještě generál a velmistr rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou v Čechách, ve Slezsku, v Maďarsku a na Moravě, který byl » praelatus infulatus regni Bohemiae « a » abbas benedictus «, zemřel 17. prosince 1958. Autor věnuje právě v posledních řádkách své knihy vřelá slova tomuto poslednímu velmistrovi a zakladatelce bl. Anežce. Nás naplňuje četba těchto dějin trochu smutkem. Je zde zachycen kus historie a hlavně kus dějin Církvě u nás se všemi jejími nesnázemi a protichůdnými vlivy. Proto, že křížovníci jsou jediným českým řádem, přáli bychom si jeho vzkříšení a obnovu. Ale právě v této územní omezenosti byla jeho velká slabina. Tradiční velké řády, i když se třeba v jedné části zeměkoule odcizily svým původním ideálům nebo se staly obětí násilí, mohly vždy počítat s pomocí z jiné části, která jim dodala novou mizu a podněty k vnější i vnitřní obnově. Toho nebylo a není u našich křížovníků.

Jsme vděční autorovi za toto hutné zpracování, jehož obsah jsme zde podali, protože jsme přesvědčeni, že bude zajímat naše čtenáře. I když kniha je počtem stránek poměrně malá, přece v ní není opominuto nic podstatného. Téma je ovšem samo sebou příliš obsáhlé, aby se nedalo v některých částech zpracovat novými badateli. Samozřejmě, že nejvíc pramenů je uchováno k vnějším dějinám

řádu, hlavně jeho statkům. Snad se jiný badatel jednou pokusí zachytit hlavně vnitřní vývoj řádu na základě jeho stanov a generálních kapitul, jejichž akta, jak se zdá, jsou zachována už od 15. stol.

Dr. Lorenz nám nebude mít jistě za zlé, když ho upozorníme na několik menších přehlédnutí. Na str. 14 se tvrdí, že klášter sv. Jakuba v Praze náležel k směru tzv. spirituálů, ale na str. 22 opět, že patřil k mírnému směru, což je protiklad. Česky se nejmenují jesličky betlehém, nýbrž složením (str. 39). Na str. 71 se dvakrát opakuje výraz »juramentum columniae« : jistě má být »juramentum calumniae«. Nemůžeme zcela souhlasit na téže stránce s tvrzením, že členem řádu se nestává někdo právním aktem představeného, nýbrž složením slibů. Protože sliby jsou právním aktem, vyžaduje se k jejich platnosti, aby i představený, kterému jsou skládány, byl pravoplatným představeným, neboť on je přijímá ve jméno řádu a Církve. Na str. 108, pozn. 18, má být místo »die Zitation des röm. Offiziums«, »die Rezitation«. Protože papežové sídlili ve středověku většinou u lateránské baziliky, je obrat »vyslanec u Vatikánu« (str. 110, pozn. 67) nepřesný. Bula je opravdu datovaná v Lateráně.

V. K.

AMERICKÁ DĚJEPISNÁ VĚDA A 2. VATIKÁNSKÝ SNĚM

Jednu nepravdu je třeba vyvrátit hned v úvodu. Je to starý názor, dosud rozšířený v neamerickém světě, že vše, co pochází z druhého břehu severního Atlantiku, je podněcováno materialismem a zaměřeno na hmotné hodnoty. Pravda, snad tomu tak bylo v dobách formace Spojených států a zejména v době průmyslové revoluce. Dnes se však v duchovním životě Ameriky projevuje kompromis mezi materialistickou koncepcí a bezvýhradným uznáním vyšších, nehmotných hodnot. Je třeba v Americe žít, a ještě lépe : v Americe učit, aby pozorovatel pochopil váhu tohoto pokusu o myšlenkovou harmonii ; americkému učiteli, třebas byl rozený materialista, je jasné, že humanistický směr tu zapustil hluboké kořeny. Vývoj není starší než nějakých deset patnáct let a zasahuje i obory, které ve staré Evropě jsou mu vzdáleny, totiž inženýrství, technologie a dopravnictví. Výmluvným dokladem jsou studijní curricula amerických kandidátů inženýrství, jež dnes zahrnují povinné přednášky (a zkoušky!) ze středověkých evropských dějin; a k nim se řadí věci, jako Svatá říše římská, křížové výpravy, spory o investituru, feudalismus, renesance a reformace a ovšem i středověká křesťanská filosofie. To vše v rozsahu připomínajícím maturitní přípravu z dějepisu na někdejších našich klasických gymnasiích, ba první státní zkoušku z historicko-právního oboru. Mám tu arci na mysli obsah vysokoškolských amerických učebnic, kterých je hotová inflace, a nikoli skutečnou úroveň vědomostí studentů. Filosofie celého směru je prostá : inženýrský diplom neznamená, že absolvent bude inženýrem po celý život, den co den, po dvacet čtyři hodin ;

Křížovnické náměstí na Starém Městě pražském. Zleva vidíme sochu Karla IV. od Haehnela, postavenou k 500. výročí založení university, křížovnický kostel sv. Františka a universitní kostel sv. Salvátora.

dnešní vychovatelé se i ptají, co bude inženýr dělat s volným časem, a snaží se ho přivést k tomu, aby sledoval myšlenkový vývoj společnosti jako celku a využil aspoň zčásti hodin, jež mu zbývají po práci. Je potěšující, že tento směr vychází nikoli od humanistů, ať jsou to historikové, filologové nebo filosofové, ale od představitelů praktických oborů, jakými jsou vedoucí inženýrských komor a profesori technologie.

Nic neilustruje tento vývoj lépe než současný zájem o 2. vatikánský sněm. Zejména ve své poslední fázi se těšil opravdovému zájmu, a to jednak široké americké veřejnosti; dokladem toho byly stálé referáty v nejčtenějších revuích, jako např. *Time Weekly* a *Saturday Post*, a četné krajinské listy, jejichž čtenářský okruh zdaleka přesahuje oblast katolické církve; jednak v oboru specializovaného dějepisce. Nelze ovšem přehlížet, že sněm je vhodný předmět publikační činnosti mnoha amerických nakladatelství; obchodně by se řeklo, že co se vydává o posledním koncilu, je když ne *best seller*, tedy aspoň *good seller* — jinými slovy, projevuje se tu řečený již kompromis mezi materialismem literární činnosti a zájmem o vyšší cíle.

V nejnovější americké literatuře je představitelem dějepisného zájmu o 2. vatikánský sněm profesor Bennett Hill z university státu Illinois, jež publikuje ukázky z obsáhlé práce, která je očekávána se zájmem, *Catholicism and the State*. Vyjde ve známé sérii *Essays in Comparative History* (John Wiley and Sons, New York). Dr. Hill tento směr nevytvoril; spíše ho představuje jasnou formulací myšlenek a vyčerpávajícím pojetím. Uznává se též, že je jakýmsi mluvčím americké dějepisné vědy, pokud jde o poslední církevní koncil. Jeho stanovisko je pozitivní, byť i kritické.

První účast amerických biskupů na posledním sněmu byla vcelku pasivní; nelze se však divit, protože věci méně praktické povahy, jako např. současné reformační hnutí liturgické, značily nikoli prvořadý zájem Ameriky. Na druhé straně američtí biskupové rozvinuli aktivní účast v debatách o de-

HISTORIK JOSEF PEKAŘ O BL. ANEŽKY

Blahoslavená Anežka Přemyslovna náleží mezi nejušlechtilější zjevy našich dějin. Je ryzí představitelkou ideální křesťanské myšlenky, která svou víru, sílu i půvab čerpala z prvního rozkvětu gotické kultury. Jako její sestřenic, sv. Alžběta Durynská, jako její sestra Anna, manželka vévody Jindřicha Vratislavského, jako druhá sestra, báječná Vilemína Milánská, podobně konečně jako blízká příbuzná, sv. Hedvika slezská, je vychovankou a šifitkou té nově, následování Krista cele oddané zbožnosti, kterou posvětil a proslavil svým příkladem sv. František z Assisi a jeho žákyně sv. Klára. Jejím hlavním zákonem vedle odříkání a sebezapření až mnišské důslednosti byla služba člověku spolubratru, člověku nemocnému nebo vůbec trpícímu. Je nemálo významné, že na naší půdě a v sousedství, na rozhraní světa germánského a slovanského, získává nový náboženský ideál takřka současně tolik oddaných následovníků ; je významné, že jsou to vesměs ženy a vesměs dcery rodu knížecích. Jako v době sv. Ludmily, sv. Václava a sv. Vojtěcha, zachvacuje nová kulturní myšlenka i tu nejdříve vrcholky společnosti ; je potřeba bezmála dvou set let, aby zmocnila se s podobnou živelnou silou, ale již prosycena kacířstvím, i nižších vrstev lidu a dala vznik husitství.

Josef Pekař k 650. výročí smrti bl. Anežky r. 1932

centralizaci církevního organismu, jako např. o možnostech zřídit oblastní církevní komise s legislativní pravomocí ve věcech liturgie. Zaznamenávají se dva směry, jeden konservativní (kardinálové Spellman a McIntyre) a druhý liberální (Léger a Ritter). Vesměs se zdůrazňuje, že to bylo účinná a plodná výměna názorů, jež přispěla k osvětlení choulostivých otázek.

Poměr církve ke státu ve světle koncilu je patrně stěžejní problém, který dnes americké historiky zajímá. Čtou a znovu vykládají starší prameny, zvláště méně známou encykliku Lva XIII. *Longinqua Oceani*, a vyjadřuje se přání, že v dalším vývoji poměr nemůže být upravován na všeobecné základy, pro celou církev, ježto národní poměry se různí. To platí zvláště o Americe, jejíž náboženský rozvoj se opírá o princip náboženského pluralismu.

Myšlenka národních nebo celostátních biskupských konferencí je v současné historiografii pokládána spíše za kontroverzní. Dějepisci se omezují na formulaci dvou opačných směrů. Jedním je přání, aby pravomoc biskupů jako správců diecézí nebyla omezena ničím než autoritou hlavy Církve, jinými slovy, aby biskupové nepodléhali žádnému mezistupni hierarchie, jakým by mohla být instituce celostátních konferencí. Druhý směr je ochota přijmout autoritu nové církevní složky na podkladě celostátním se zřetelem na společenství vnějších (viditelných) zámů.

Debaty na sněmu o náboženské svobodě oživily historický zájem o některé myšlenkové proudy Americe velmi vzdálené, jako např. učení sv. Augustina

a sv. Tomáše Akvinského. Přispívá to bez pochyb k upevnění intelektuální základny moderního Američana. Formule, na níž se většina amerických humanistů patrně shodne, je dvojí tvář náboženské svobody: *positivní*, to jest, právo lidského individua svobodně vyznávat náboženství podle příkazu vlastního svědomí, a *negativní*, čili imunitu vůči každé vnější moci a zásahům do osobních vztahů mezi individuem a Bohem. Augustiniánské a thomistické učení tu dochází praktického použití; je to uznání, které v novodobé Americe je věci víc než pozoruhodnou.

Na neposledním místě se pozornost amerických historiků obrací k funkci náboženských řádů. Kdekdos dnes zná benediktinské opatství sv. Jana ve státě Minnesota, jež zosobňuje pokrokový směr Ameriky středního Západu, na rozdíl od konservativního směru „irského“, který dominuje v pobřežních oblastech Atlantiku a Pacifiku. Po stránce geograficko-historické se nepřehlídí, že americký katolicismus je stále převážně instituce městská a suburbanní a méně venkovská, na rozdíl od protestantismu. Očekává se také, že velká inspirace pro nové směry amerického katolicismu se bude soustřeďovat v řádech. Američtí historikové si dobře povšimli, že Jan XXIII. zvolil benediktinské opatství sv. Pavla před hradbami jako místo, v němž poprvé projevil své rozhodnutí, vyjádřené slovem sněm.

Nejnovější vysokoškolské učebnice dějepisu, jako je např. poslední vydání populární knihy R. R. Palmera a Joel Coltona, *A History of Modern World* (Alfred A. Knopf, New York), formulují tato stanoviska sice stručněji a opatrněji, nicméně však dokumentují zájem nového kontinentu o 2. vat. sněm jako jednu z největších dějinných událostí moderní doby.

Prof. Dr. Miloš Šehor

(Technologická universita státu Tennessee)

Život z viry

OBTÍŽ TĚMĚŘ VŠEOBECNÁ

Setkáte se s tím skoro na každém kroku, když přijдете do styku s lidmi nábožensky opravdovými. Řeknou vám: » Vím, jak je nutná modlitba. Když ji vynechávám, slábnu. A je tolik potřebí modlit se i za bratry. Kolik duší hyne, hmotářství zachvacuje společnost jako mor, ubývá nadpřirozeného smýšlení. Ale uznejte: což se může člověk pořádně modlit? Vždyť mám tolik jiné práce! A pro samý shon a chvat se vůbec nemohu na modlení soustředit. Sotvaže se mi podaří jakž takž ty myšlenky pochytat, už jsou zase pryč. Tak si myslívám, že než taková modlitba, to raději nic, že to je jako pokoušet Pána Boha. Modlívám se slovy, a duch bývá daleko. Má vůbec smysl taková modlitba? « — Má, a velký. Podívejme se na to, proč.

Hned na začátku si ještě připomeneme, že máme

samozřejmě na mysl duše, které mají život Boží, to je milost posvěcující. Vždyť to je normální stav křesťanův; kdo žije v těžkém hříchu, je abnormální, je degenerované Boží dítě. — Nyní tedy k vlastní otázce. Musí být naše modlitba dlouhá? Má se člověk modlit stále?

Příčinou modlitby je touha lásky; z té modlitba vychází. Ta touha lásky však v nás má být trvalá, neustálá. I když člověk na to pořád nemyslí, právě pro toto své základní uzpůsobení koná všecko na oslavu Boží, jak zdůrazňuje svatý Pavel: »Ať jíte, nebo pijete, nebo cokoli jiného konáte, všecko konejte ke slávě Boží.« A v tomto smyslu se křesťan modlí stále: všecko, co koná, koná jako službu Boží. Všim tím chce Boha oslavovat, stále se tím chce k Bohu povznášet. Tak rozumíme slovům Krista Pána, když nás vybízí: »Je třeba se vždycky modlit a neustávat.« Svatý Pavel podobně napomíná: »Modlete se neustále.«

Sama modlitba však ustavičná být nemůže, když musíme přece dělat tolik jiných věcí. Ale vždycky, třeba po několika hodinách, je dobře se na chvíli zastavit u modlitby a prosit Pána i slovy. Tím si jaksi překontrolujeme, jak pokračujeme v oné základní touze lásky. A právě takovéto chvíle modlitby dávají nové podněty, abychom dobro konali stále horlivěji.

Sv. Tomáš (Theol. suma 2.II.83,14) z toho vyvádí poučení: Ústní modlitba má trvat potud, pokud je užitečná ke vzbuzení vroucnosti vnitřní touhy. Když však překročí tuto míru, takže nemůže trvat bez omrzelosti, nemá se déle prodlužovat. A dovolává se výroku sv. Augustina: »Praví se, že bratři v Egyptě mají sice modlitby časté, ale velmi krátké a jaksi chvatně vržené, aby delším prodléváním neprchala a neotupěla ona napjatá pozornost, která je modlitbě nejpotřebnější. A tím také sami ukazují, že tato pozornost se nemá vynucovat, nemůže-li trvat, tak také, trvá-li, se nemá brzy přerušovat.« To platí pro modlitbu jednotlivce i pro modlitbu celku; ochabuje zbožnost, když společné pobožnosti jsou nadměru prodlužovány.

Shrnujeme: Člověk se modlí ustavičně v tom smyslu, že má stálou touhu sloužit Bohu nebo že se neopomíjí modlit v určený čas. Té ustavičnosti modlitby můžeme rozumět i tak, že po modlitbě takový křesťan zůstává více a déle zbožným, anebo že třeba svým nějakým dobrodiním vyzývá jiného, aby se za něj modlil, když on sám od modlitby ustane. (Tamtéž, k 4.)

A ještě o pozornosti při modlitbě. — Nejdříve si připomeneme, že modlitba má podle sv. Tomáše trojí účinek: 1) je záslužná (jako každý jiný dobrý skutek, který vychází z lásky); 2) získáváme modlitbou to, oč prosíme; 3) přináší jakési duchovní oběrstvení. — Abychom tedy dosáhli prvního účinku modlitby, zásluhy, k tomu se nevyžaduje nutně, aby byla pozornost přes celou modlitbu; stačí síla prvního úmyslu, s kterým k modlitbě přistupujeme. Ten úmysl činí pak celou modlitbu záslužnou, jak je tomu i při jiných dobrých skutcích. Proto učitelé duchovního života tolik připomínají,

TÉ NAŠÍ NEJDRAŽŠÍ

Je mnoho krásy na světě,
jež se nám v nitru rodí,
ta největší je jenom tam,
kde matička má chodí.

Je mnoho žalu na světě,
jež naše srdce skrývá,
ten největší je jenom tam,
kde matka odpočívá.

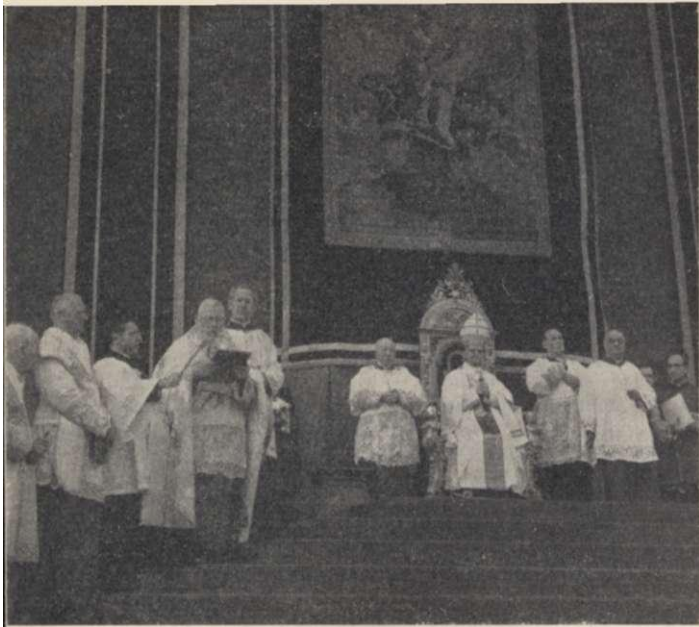
Matička něžnou duši má,
pod ňadry vše je jemné,
nevýslovně tě miluji
v slunečné dny i temné.

Bože, proč jsi tak veliký,
že radost a žal jen seješ,
proč nepřestaneš ptát se nás:
kam, stvoření mé, spěješ?

Skláním se před tebou, Pane můj,
však proč jsi mně matičku vzal,
proč nesmírnou krásu — mou jedinou —
nahradit musíš jen žal?

jak je důležité, aby člověk byl co nejsoustředěnější zvláště na začátku modlitby. — Druhý účinek modlitby je jí vlastní, tj. dosažení. A na ten účinek rovněž dostačí první úmysl, kterého Bůh hlavně dbá. Kdyby však ten první úmysl chyběl, není modlitba ani záslužná, ani dosahující. — Třetí účinek modlitby je jisté duchovní osvěžení. Abychom toho dosáhli, je nutná v modlitbě stálá pozornost. Ovšem ta při ústní modlitbě může být rozličného stupně. Vypočítává se zase trojí. Jedna, kterou se pozorují slova, aby se v nich nechybilo, aby se všecko dobře vyslovilo. Druhá je taková, že se v modlitbě pozoruje smysl slov. Třetí, kterou se pozoruje cíl modlitby, totiž Bůh a věc, za kterou se modlitba děje. A tahle pozornost je nejpotřebnější a jsou jí schopni i neucení. Tak se kupř. mohou modlit breviář nebo jiné latinské hodinky i lidé toho jazyka neznalí. Když se přitom snaží o ten třetí druh pozornosti, má jejich modlitba všechny tři účinky svrchu jmenované, i kdyby vůbec jednotlivým slovům modlitby nerozuměli.

To je nauka Andělského učitele. Vidíme, že podmínky dobré modlitby nejsou tak nespílitelné, při troše námahy a dobré vůle se nám to podaří. Vždyť se při tom při všem počítá i s naší lidskou slabostí, protože — jak zase říká sv. Tomáš — lidská mysl pro slabost přirozenosti nemůže stát dlouho na výši, váhou lidské slabosti je duše tlačena k nížinám (čl. 13, k 2). Taková nedobrovolná těkavost není hříšná, to se přiházelo i svatým, podle onoho slova 39. žalmu: »Opustilo mě mé srdce.« Stačí, když se usilovně snažíme myslet na modlitbu hlavně na začátku; kdykoliv si potom uvědomíme, že nám myšlenky těkají, snažíme se je zase soustředit. Doporučuje se však snažit o pozornost co největší, aby-

ŘÍM. — Ze slavnosti zakončení koncilu. Děkan kardinálského sboru Evžen Tisserant jmenuje pět charitativních podniků, na jejichž uskutečnění sv. Otec přispěje peněžním darem. Po pravici kard. Tisseranta jsou kardinálové Heenan z Velké Británie a Spellman z Nového Yorku.

chom vyzískali co nejvíce i toho snad méně podstatného účinku — duchovního osvěžení. Vytvoří totiž kolem nás radostné ovzduší, v kterém se půjde k Pánu Bohu lépe nám i těm, kdo s námi přicházejí do styku.

Ondřej M. Petrá

9. února sv. Otec Pavel VI. vyzval celý svět na pomoc hladovějící Indii. Uposlechl jsem už jeho výzvy a daroval trpícím, co si jsem dobrovolně odřekl? » Cokoli jste učinili poslednímu z mých bratří, mně jste učinili,« říká i mně Kristus.

PREFACE MŠE K SLAVNOSTEM JUBILEA

Vpravdě je vhodné a spravedlivé, slušné a spásitelné vždy a všude ti vzdávat díky, Pane, svatý Otče, všemohoucí věčný Bože, skrze Krista, našeho Pána. On odevzdal Církvi vznešenou moc, kterou sám dostal; ustanovil Církev královnou a snoubenkou pro čest, kterou jí dal; její svrchovanosti podrobil vše; stanovil, aby s jejím rozhodnutím souhlasilo i nebe. — Církev je matka všech živých, ještě vznešenější se stala množstvím svých dětí; v Duchu svatém denně Bohu rodí děti; svými ratoletmi plní celý svět; až k nebeskému království pozvedá své větve, jež udržuje při životě hlavní kmen. — Církev je ono vznešené město postavené na vrcholku hory, je viditelná všem, všem září svým jasem; založil ji a bydlí v ní on, náš Pán, Ježíš Kristus, tvůj Syn.

Kdyby byl Bůh spravedlivý podle lidských požadavků, kdo by před ním obstál? Milost je právě milostí, je gratia gratis data, bez naší zásluhy.

Alfred Fuchs závěrem svého autobiografického románu » Oltář a rotačka «

stalo se doma, v exilu a jinde ve světě

VE VatikáNE A V Itálii

K zahájení zasedání ženevského Výboru osmnácti pro odzbrojení sv. Otec poslal list gen. tajemníkovi OSN U Thantovi: vyzývá k účinnému odzbrojení, jak po něm volali už jeho předchůdci Pius XII. a Jan XXIII., a poukazuje na stále rostoucí tragický protiklad mezi nesmírnými částkami vynakládanými na zbrojení, a bídou víc než poloviny lidstva, které nemůže uskutečnit své nezákladnější potřeby. — Také v měsíci lednu papež Pavel pokračoval ve své mírové činnosti ve světě a zvláště ve Vietnamu; v řeči k členům vatikánského diplomatického sboru na začátku roku je o tom ujistil a zval je, aby hleděli přemluvit své vlády, aby i ony se zapojily do práce o mír. V proslovu k italským katolickým novinářům navrhl, aby konflikt byl ukončen zásahem SN, které by odevzdaly vyřešení jednotlivých sporných otázek rozhodčímu soudu neutrálních států. Uznání a vděčnost pro tyto mírové návrhy Pavla VI. vyjádřilo mnoho představitelů států, též Rakousko, Švýcarsko, Filipíny a Indie, které nabídly zprostředkování. — Vlivný italský katolický časopis Civiltà Cattolica zdůrazňuje okolnost, že se sv. Otec při své mírové činnosti obrátil i k státům, s nimiž Vatikán nemá diplomatické styky, že tak učinil mimo diplomatické formy, třeba si nebyl jist kladnou odpovědí z druhé strany. Věc míru je ale pro papeže Pavla tak významná, že ospravedlňuje tyto činy. Proto se obrací k prá-

tělům i k těm, kteří se vyhlašují za nepřátele Církve; k těm, kdo jeho hlas budou slyšet, i k těm, kdo ho snad odmítnou.

Obřad odevzdání hromniček 2. února se letos konal při generální audienci. Za kolej Nepomuccenum nesl svíce její rektor mons. Planner, za baziliku P. Marie Sněžné kanovník prelát dr. Josef Bezdíček a za Ruskou kolej rektor P. Josef Olšr. V proslovu sv. Otec mluvil o významu mariánské úcty v Církvi a pak oznámil, že letos pošle hromničky do klášterů sester s přísnou klauzurou, které poznal za své kněžské působnosti. Ale pocta platí všem řeholním sestrám, které se v modlitbě a odříkání obětují jako celopal Bohu za Církev a svět: » Nejsou zapomenuty, tvoří srdce Církve, obohacují její duchovní bohatství, jsou účastny jejich námah, jejího apoštolátu, jejich nadějí, zvětšují její zásluhy. «

V audiencích přijal mj. choť tragicky zemřelého presidenta USA Jacquelinu Kennedyovou, starostu západního Berlína Willy Brandta, členy římských patricijských a šlechtických rodin, kteří mu přišli blahopřát k novému roku, členy soudního tribunálu Posvátné římské róty — v proslovu s bolestí poznamenal, že rostoucí počet manželských procesů je znamením, že byl oslaben smysl pro posvátnost rodiny —, členy evropského výboru Ustředí katolického studentsva, jež vybízel, aby svým životem podávali živé svědectví Kristu a Církvi, členy Sdružení italských bankéřů — nabádal je, aby z peněz hleděli udělat nástroj veřejného užitku a účinné dobročinnosti — a sku-

pinu severoamerických a italských pracovníků ve výzkumu vesmíru : svou práci odhalují zákony, které stanovil Bůh, a využívají sil, jež Stvořitel do přírody vložil.

Soustrastný telegram poslal prezidentovi Indie k úmrtí ministerského předsedy Sástrího. Svou soustrast projevil rodinným příslušníkům zahynuvších italských plaveckých závodníků při leteckém neštěstí u Brém a přijal je v audienci, postiženým při dalších leteckých nehodách: indického letadla na Mont Blancu a japonského u Tokia a postiženým tragickými zátopami v Brazílii. — Jménem sv. Otce poslal list účastníkům *Sociálního týdne chilských katolíků* státní tajemník kard. Cicognani. Soukromé vlastnictví, o němž se na Týdnu jednalo, odpovídá důstojnosti člověka, patří k přirozeným jeho právům, a proto je Církev hájí; není to ale právo neomezené, je vázáno požadavky všeobecného dobra — tak to hlásá i konstituce O Církvi v dnešním světě; musíme ale také odsoudit všechny hospodářské teorie, které soukromé právo odstraňují.

Na zasedání kongregace obřadů 25. ledna bylo jednáno o zahájení procesu svatořečení bl. Jana Nepomuckého Neumanna (1811-1860), rodáka z Prachatic, biskupa ve Filadelfii, který byl prohlášen blahoslaveným 13. října 1963.

Novým proprefektem římské kongregace seminářů a katolických universit byl jmenován arcib. z Toulouse *mons. Gabriel Garonne*; můžeme v tom vidět další krok v obnově římské kurie; na koncilu se několikrát žádalo, aby na odpovědná místa byli povoláni biskupové z celého světa.

Jezuita *P. Alois Kořínek* pronesl 30. ledna ve velké aule Papežské university Gregoriány, na níž je profesorem, přednášku na téma: Psychologie popření Boha. Poukázal na protiklad, který se skrývá v každém popření Boha: člověk přece celou svou existenci směřuje k Bohu a v Bohu nalézá své naplnění; odpověď nalezl v omezenosti lidského poznání, v svobodě lidské vůle a neméně i v zevnějších vlivech, které člověka vedou, aby se postavil proti Bohu, a tím i proti sobě.

Vatikánské pošty vydaly sérii dvanácti výplatních známek; je na nich znázorněn sv. Otec, jeho papežský znak a pak symbolicky různé druhy lidské činnosti; řada těchto motivů je vzata z okenních výjevů v soukromé kapli sv. Otce.

Africký stát *Malawi*, vzniklý na území bývalého Njaska, navázal diplomatické styky se Svatou stolicí. Bude mít v Římě svého velvyslance a Vatikán v hl. městě Malawi nuncia. — Při Vatikánu je zastoupeno 64 států: 49 v hodnosti velvyslanectví, 13 vyslanectví a dva státy, Polsko a Litva (předválečné), mají zastupitelství. U šesti vlád má Svatá stolice pronuncia, jsou to státy vzniklé v poslední době a necítí se vázány článkem Videňského kongresu z r. 1815, že nuncius musí být děkanem diplomatického sboru.

Na památku tisíce let křesťanství v Polsku bude postaven na římské periférii v Tor Sapienza *kostel P. Marie Čenstochovské*. Základní kámen posvětil kard. Wyszyński ještě v posledních dnech koncilu.

Dozvuky z koncilu

10. ledna Pavel VI. dal uveřejnit výnos, jímž se zakládá *ústřední pokoncilová komise* a dalších pět komisí: pro biskupy a řízení diecézí, pro řeholníky, pro misie, pro křesťanskou výchovu a pro laický apoštolát. Komise jsou pověřeny prováděním a vysvětlováním sněmovních výnosů a jejími členy jsou biskupové, kteří patřili k příslušným koncilním komisím; členem pokoncilové komise pro laický apoštolát je také nitranský *mons. Nécsey* a komise pro křesťanskou výchovu ap. administrátor z Prahy *mons. Tomášek*. Ústřední komise má dva předsedy, »papežské legáty«, kard. Tisseranta, prvního z kardinálů členů Předsednické rady, a kard. Cicognaniho, předsedu komise pro koordinování koncilních prací. Ústřední komise měla 1. února své první zasedání. — Čs. episkopát je tedy zastoupen v pokoncilových komisích třemi svými

SV. OTEC PAVEL VI. uprostřed dětí, vítězů soutěže o nejkrásnější betlém postavený v římských rodinách.

členy (trnavský *mons. Lazík* je členem Rady pro provedení konstituce O liturgii). Mezi pokoncilové orgány třeba započít ještě pět sekretariátů: pro jednotu křesťanů, pro mimokřesťanská vyznání, pro nevěřící, pro prostředky sdělovací a pro revizi církevního zákoníku a Radu pro provedení liturgické konstituce. • Pro slavnosti mimořádného milostivého léta' ohlášeného po skončení koncilu, byl sestaven *zvláštní mešní formulář*; má tři ústřední témata: biskup, pastýř části Božího lidu — katedrála, náš předobraz nebeského Jeruzaléma, v kterém bude shromážděn Boží lid — a naše obnova vnitřní, abychom žili ve shodě s důstojností Božích dětí. Prefaci, převzatou z milánské liturgie, uvádíme na str. 62. • Vatikánské pošty užívají od 1. ledna zvláštního přetisku připomínajícího milostivé léto. • *II. vatikánský snem* měl celkem 168 všeobecných zasedání: 36 v prvním období, 43 v druhém, 48 ve třetím a 41 ve čtvrtém. Bylo proneseno celkem 2212 diskusních příspěvků — nejčastěji mluvil palermský kard. Ruffini: 27krát; daleko víc příspěvků bylo ale podáno písemně — 4361. Během koncilového období zemřelo 242 Otců, dvanáct z nich bylo kardinálů. Sněmovních odborníků bylo 460, z nich 235 bylo kněží diecézních. Zasedáním bylo přítomno 42 laiků, posluchačů a posluchaček; průměrně chodilo na zasedání 2200 Otců; nejvíce jich bylo na posledním všeobecném zasedání — 2392. Celkem bylo vyhlášeno 16 výnosů: dvě věroučné konstituce (O Církvi a O Božím zjevení), jedna liturgická konstituce, jedna pastorační konstituce (O Církvi v dnešním světě), devět dekretů (O východních církvích, O ekumenickém hnutí, O přípravě kněží, O životě a práci kněží, O misijní činnosti, O pastoračním úkolu biskupů, O obnově řeholního života a jeho přizpůsobení dnešní době, O apoštolátu laiků a O komunikativních prostředcích), a tři prohlášení: O křesťanské výchově, O poměru Církve k mimokřesťanským náboženstvím a O náboženské svobodě. • V posledních dnech koncilu se ustavila *biskupská konference*, v níž jsou zastoupeni biskupové ze všech evropských zemí. Bude se scházet jednou až dvakrát za rok a bude mít výlučně konzultativní charakter.

SVĚTOVÝ OKTÁV MODLITEB za jednotu křesťanů, od 18. do 25. ledna, byl i letos příležitostí k sblížení křesťanských

církvi. Na mnoha místech byly konány společné pobožnosti, aby byli jedno všichni, kdo věří v Krista. *V Paříži* zahájil oktáv v katedrále Notre Dame arcibiskup kard. Feltin; v kostele Saint Germain kázal jezuita P. Danielou a protestantský pastor Roux, v kostele sv. Jana na Montmartru převor protestantského kláštera v Taizé Roger Schütz. • *V Londýně* poprvé od dob anglické reformace vystoupil na kazatelnu v kostele Westminsterského opatství katolický kněz, jezuita P. Tomáš Corbishley. • *Ve Stockholmu* v luteránském kostele sv. Kateřiny vedli ekumenickou pobožnost luterský biskup dr. Ljungberg a katolický mons. Taylor. • *Ekumenická pobožnost* byla *ve velké aule vídeňské university*. • *V Ženevě* uspořádali veřejnou debatu o náboženské svobodě, které se zúčastnil mj. dominikán P. Hamer ze sekretariátu pro jednotu křesťanů a pastor Boegner. Slavným bohoslužbám pravoslavným, které celebroidl v katedrále arcibiskup Antonín z Londýna, byli poprvé přítomni dva oficiální zástupci katolické Církve.

• *V předvečer* oktávu zavítal *do Florencie* metropolita Emilianos, který nesl list arc. kard. Floritovi; v kostele Santa Maria Novella položil věnec u hrobu patriarchy Josefa II., který zemřel r. 1439 na florentském koncilu, ale ještě před smrtí přistoupil k unii s Římem.

V USA byl založen mezináboženský výbor, který si vzal za úkol boj proti bídě ve světě; přistoupily k němu Církev katolická, přední židovská ústřední organizace a Americká rada protestantských církví. Kard. Cushing z Bostonu se zúčastnil ekumenické pobožnosti v synagóze ve Framinghamu. • Americká Biblická společnost odevzdala pres. Johnsonovi 750miliontý výstik Písma svatého, které rozšiřuje už 150 let. • Německé sociální a charitativní pomocné akce katolíků i protestantů vydaly *společné prohlášení ve prospěch obyvatelstva Vietnamu*. Německý katolický týdeník Rheinischer Merkur bude mít pravidelnou přílohu Dialog křesťanů, • *V Hongkongu* začali oktáv pobožností v anglikánské katedrále za přítomnosti katolického biskupa a skončili slavnou mší svatou u katolíků, na kterou zase přišel biskup anglikánský. • Nejrádostnější zprávou uveřejněnou k oktávu bylo jistě, že 23. března navštíví papeže canterburský arcibiskup a anglikánský primas Velké Británie *dr. Michal Ramsey*. Protože bude provázen několika hodnostáři, kteří mají vlivné postavení v anglikánské církvi, můžeme usoudit, že to nebude už jen zdvořilostní soukromá návštěva. Arcibiskup kard. Heenan vyzval své věřící k modlitbě za zdar této návštěvy, aby prospěla pravdě a jednotě.

Nový vicerektor koleje Nepomucena

Papežská kolej Nepomucenum, v níž se připravují na kněžství bohoslovci z českých a slovenských diecézí, dostala nového vicerektora a ekonoma v *dp. ThDr. Josefu Medovém* z trnavské diecéze; zůstává přitom farářem v Castel Giuliano v diecézi kard. Tisseranta. *Dp. Medový* je nástupcem mons. Josefa Tomka, který byl ekonomem od r. 1950 a žádal, aby byl zproštěn úřadu pro jiné práce. Rektorem Nepomucena je od listopadu 1964 mons. František Planner, který se proto vzdal úřadu sekretáře Křesťanské akademie, jež zastával víc než deset let. — Blahopřejeme *dp. Medovému* k jeho jmenování a budeme ho provázet modlitbami v jeho obětavé práci jak pro výchovu našich kněží, tak i ve farnosti a diecézi.

V ČESKOSLOVENSKU

NÁBOŽENSKÉ ZPRÁVY

V Kat. novinách z 16. ledna někdejší spirituál pražského semináře *dp. Jan Lebeda*, dnes v duchovní správě, navrhuje *sedmiletou přípravu na oslavu milénia založení pražského biskupství* r. 1973. Úkolem v tomto sedmiletém týdnu byl mělo být praktické provedení liturgické obnovy, uzpůsobené našemu Českému prostředí a možnostem a mentalitě jednotlivých farností. • Německá katolická tisková služba KNA se dovídá

o propuštění *dp. dr. Josefa Zvěřiny*, býv. asistenta na pražské teologické fakultě, který byl r. 1953 odsouzen na 20 let vězení; nesmi ale do duchovní správy a pracuje jako dělník. • *V bývalém františkánském klášteře* na Jungmannově náměstí v Praze bylo zřízeno divadlo; svou činnost tam zahájil soubor »Stop« z uměleckého souboru ministerstva vnitra. V budově byly dosud kanceláře ministerstva vnitra; při klášteře byl kostel P. Marie Sněžné. • Okresní soud v Bruntále odsoudil dva členy sekty »svědků Jehovových« do žaláře pro rozšiřování poplašných zpráv a porušování dalších zákonů. — Podle soukromých zpráv se sekta šíří především mezi mladými, kteří touží po fanatismu a oduševnění, které jim komunismus nemůže dát. Aby se vyhnuli vojenské službě, neváhají se zavázat k dlouholeté dobrovolné práci v uranových dolech. • »*Cenné podněty pro vědeckoateistickou výchovu*« přináší podle ostravské Nové svobody kniha Pelušky Bendlové z Filosofického ústavu ČSAV »Člověk a moderní katolicismus. Krize moderního katolicismu«. Byť moderním způsobem kniha opakuje otřelé náměty komunistů proti Církvi a fráze o marxistickém humanismu. • Na Slovensku má být postaveno *Šest dětských městeček* pro děti z rozvrácených manželství; děti mají být vychovávány v rodinných buňkách a celý výchovný systém se má co nejvíc přiblížit rodinnému prostředí. V českých zemích existují už tři: v Ostravě, Klánovicích a v Rumburku. V tisku se rozvinula diskuse o finančních příspěvcích, které stát této umělé rodině dává; rodina »přirozená« musí vyjít s Částkou daleko menší: u rodiny se čtyřmi dětmi s průměrným platem obou pracujících rodičů 486,50 Kčs na hlavu proti 825 Kčs v umělé rodině osmičlenné. • V divadle E. F. Buriana uvedli drama Oldřicha Danka »*Čtyřicet zlozynů a jedno neviňátko*«; námět — »hra o vině a odpovědnosti« — je vzat z biblického příběhu o vraždění neviňátek v Betlémě; muži Herodesovy kohorty se vzbouří proti rozkazu zavraždit nemluvnata, nakonec udolání argumentací gardového kněze ji provedou; jsou pohnáni před soud pro vzpouru, ale osvobozeni; k smrti je odsouzen jen zupák, který v poslední chvíli odmítá akci velet a sám dovedl vzpouru do důsledků. »Mezi viníky nemůže žít neviný.« Recenzenti jsou stran hry na rozpacích. Neměla to být parabola na situaci v ČSSR? • Pražské středisko státní památkové péče dokončilo *seznam památných budov*: víc než 1700 kulturních památek, mezi nimiž je 70 pražských kostelů. Na letošní rok je plánována další úprava Anežského kláštera a pak oprava soch na Karlově mostě. • Z krátké zprávy v Lid. dem. z 20. ledna se dovídáme, že v Berlíně zasedal přípravný výbor pro pořádání *mezinárodní konference katolíků*; výbor zasedal za účasti laiků a kněží z 10 evropských zemí — ČSSR zastupovali Ferdinand Brodský z České kat. charity a slovenský kanovník Lad. Škoda — a rozhodl konat konferenci od 22. do 24. března v Berlíně. Účast prý přislíbili zástupci 20 evropských států, budou pozváni též katolíci ze zemí mimo Evropu. Jedná se zřejmě o podnik, který má podepřít politické teze mocipánů komunistického bloku. • Letos v létě skončí památkové *úpravy staroslovanského hradiska v Libici nad Cidlinou* na Nymbursku. Podle dochovaných zbytků budou na místě hradiska vytyčeny půdorysy někdejšího slavníkovského paláce, kostela a pozdějšího vršovského paláce. • Na Pražském hradě na Jiřském náměstí archeologové hledí odhalit, *zbytky kamenného stolce*, na němž byla nastolována česká knížata; stolec podle dr. Ivana Borkovce stál v místech dnešního kněžiště Svatovítské katedrály. O průvodu knížete Břetislava I. v r. 1036 od Sv. Jiří na knížecí stolec píše kronikář Kosmas. • Nakladatelství ČSAV vydalo r. 1965 (v českém překladu F. M. Dobiáše a A. Molnára) *Husův spis O církvi*. První český překlad tohoto traktátu vyšel r. 1904 v Sebraných spisech Husových, vydávaných Václavem Flajšhansem; pořídil ho Milan Svoboda. — Kritické vydání lat. originálu bylo uskutečněno teprve S. H. Thomsonem (Cambridge 1956 a Praha 1958). Nejnovější český překlad však má jako základ Thomsonovu edici revidovanou.

KNĚŽSKÉ HROBY: V noci na Hod Boží vánoční zemřel *mens. Josef Vladyka*, dlouholetý profesor náboženství a poslední dobu duchovní správce farnosti v Praze Strašnicích, z tamní farní kaple ho pohřbíval ap. administrátor pan biskup Tomášek; už 19. října se odebral na věčnost *JUDr. a PhDr. Josef B. Kasan*, premonstrát z Nové Říše, který byl poslední léta duchovním správcem u Sv. Ignáce v Praze 2. — Dále zemřeli: dpp. *prof. Ladislav Cibulka*, strážce svatyně P. Marie na Sv. blažsku; *Florián Flora*, farář ve Vilémově u Litovle; *Antonín Valach*, farář v Pržně u Vsetína; *Alois Sandholc*, farář v Bříství u Českého Brodu; *Jaroslav Böhm*, arciděkan v Tachově; *Antonín Novotný*, farář ve Fulneku; *Josef Prokop Houdeček*, benediktin z břevnovského opatství; *Antonín Holeček*, vikář v Mnichově Hradišti; *Josef Podobský*, děkan v Rovensku p. Trosk.; *Josef Roháč*, děkan v Lenešicích; *Antonín Moučka*, farář ve Střížově u Třebíče; *Vincenc Vlach*, administrátor v Beneticích; *Josef Leonard Pauk*, býv. provinciál salvatoriánů; *Václav Slezák*, duchovní správce v Ústavu sociální péče v Sebetově; *František Krejčí* z brněnské diecéze, zemřel v Charitním domě v Senohrabech; *Josef Kuňka*, farář v Krasonicích u Jihlavy. — R. i. p.

RŮZNÉ ZPRÁVY

Nejvyšší soud v Praze potvrdil dva rozsudky pro urážku *presidenta Novotného*: režisér Václav Jindr a Šofér Josef Pus žádali r. 1963 nahrazení několika osobností čs. politbyra, mj. Novotného, Širokého, Fierlingera, Jančkovcové a Šimůnka, pro neschopnost, jim že třeba přikládat vinu za svízelnou hospodářskou situaci. • *Auto Cortina Standard* stojí v ČSSR 46 tisíc Kčs, Simca 1300 stojí 53 a Fiat 600 D 31 tisíc. • *Podle předběžného odhadu* bylo koncem r. 1965 v ČSR 14 194 000 obyvatel; muži jsou nadále v mírné menšině — je jich 6 928 000 — kdežto žen 7 266 000. Za loňský rok přibýlo 91 000 obyvatel, to je o 14 000 méně než r. 1964. Narodilo se 232 000 dětí, o 9 000 méně, a zemřelo 141 000 osob, to je víc než předešlá léta. Zvýšenou úmrtnost připisují chřipkové epidemii. Počet sňatků i rozvodů byl loni rekordní: 112 000 sňatků a 16 000 rozvodů. • Na Světové výstavě v Montrealu r. 1967 budou vystaveny v kopiích *české korunovační klenoty*.

- V rozhlasovém pořadu » Co chcete vědět o zahraniční politice « rázně tvrdili, že ČSSR nemá státní půjčku u žádného západního státu a že na půjčku od USA se zatím nepomýšlí.
- *Sovětský rozhlas* chystá přímé vysílání půlhodinových zpravodajských relací v češtině a slovenštině; vysílání snad bude zahájeno ještě letos. • Na pohraničním přechode v Těšíně byla 15. ledna otevřena *společná čs.-polská celnice*. Průměrné odbavení auta, dosud trvající 20 minut (!), se zkrátí na sedm.
- V Poděbradech na náměstí mají *Část zkřemenelého stromu*, jehož stáří se odhaduje na 250 milionů let; je to pozůstatek kmene nahosemenného stromu, který dosahoval výšky několika desítek metrů a jehož listy byly až metr dlouhé. Vyskytoval se v oblasti dnešního Českého Brodu, Kostelce n. Černými lesy směrem k Sázavě. Odtamtud se patrně dostala část kmene řečištěm Výrovky až k Radimi u Peček, kde byla před časem nalezena. • *Místo 120 000 předpokládaných vozů MB 1000* vyjde jich z mladoboleslavské automobilky jen 75 000; mají na tom vinu nedostatky v zachovávaní státní disciplíny a vleklá dostavba. • *Školní rok v ČSSR je jeden z nejdelsích*; protože prý se na jaře projevuje u dětí únava, žádá Stefan Hudac v Práci, aby byl zkrácen a byly opět zavedeny jarní prázdniny, které by nahradily dřívější velikonoční volno. • *Město Příbram* slaví letos 750. výročí založení. R. 1216 koupil statek Příbram s okolními budovami pražský biskup Ondřej. Rozkvět města nastal, když v okolí byla objevena železná ruda a stříbro. Zmínka o první hutí je z r. 1311. Pak dolování upadlo. Na dole Vojtěch se r. 1875 dosáhlo poprvé na světě hloubky 1000 metrů. Po r. 1950 byla u Příbrami odhalena uranová ruda, a hornická Příbram znovu nabyla slávy. Kolem Příbrami byla řada komunistických koncentráků a táborů nucených prací.

Rudé právo 8. prosince chválí *zájem mládeže o cesty do ciziny*, ale zdá se mu to příliš, aby úřady dovolily maturantce odjet do Anglie dělat pomocnici v domácnosti (jde o případ tzv. »au-pair«, jediný v ČSSR, a děvče bylo přímo zaspáno dopisy a dotazy, jak to, že se jí to podařilo; děvče otevřeně řeklo, že známosti...). • *Lékař na začátku praxe* má 1200 Kčs příjmu, za další roky 1500-1700, závodní lékaři 2000-2500 a primáři a profesoři 2500-3000. Lékaři vysílání do rozvojových zemí — patří k nim i vých. Německo! — jsou placeni dvakrát až třikrát tolik, tj. podle mezinárodní platební stupnice, jenže stát jim z platu strhne někdy až dvě třetiny. • *Let amerických kosmických lodí Gemini VII a Gemini VI* a jejich setkání sledovali v ČSR i v rozhlase s velkým zájmem a třeba říci i radostí nad úspěchem; poprvé nedělali ironické poznámky nad odloženým startem lodí Gemini VI, ale právě naopak chválili důmyslnost, s níž je zabezpečen život kosmonautů. • Máme-li věřit oficiálním zprávám, bude letos *cestování do ciziny ulehčeno* o některé formality; budou rozmnoženy zájezdy na Západ, ale zájemci budou muset sáhnout hlouběji do kapsy... Výjezdní doložky do Bulharska, Maďarska a Jugoslávie budou platit tři roky, také bude zvýšeno kapesné, kromě u návštěv k příbuzným. Jedná se o bezvизový styk s Rumunskem, Polskem a NDR. Ani letos nelze očekávat rozšíření individuálního cestování do » kapitalistických « států; na tyto cesty bylo uvolněno 6 mil. devizových korun, které uspokojí jen 100 000 občanů. V pondělí 3. ledna začali v kanceláři Čedoku v Nekázance a na Václavském náměstí prodej zájezdů do ciziny; už druhý den byly zájezdy do západních a zámořských států obsazeny asi z 90 procent; na Nekázance první vytrvalci stáli už od večerních hodin, a dveře se otevřely, dobrovolně, už v pět ráno... Zájezd do SAR — na pláž Mamura u Alexandrie s jednodenním zájezdem do Káhiry — stojí 4490 Kčs. • V Jaslovských Bohunicích, patnáct kilometrů od Trnavy, stojí *první čs. atomová elektrárna*. • *Pohraniční a Vnitřní stráž* byla převedena z ministerstva vnitra do pravomocí ministerstva národní obrany; sníží se tak dosavadní náklady na ochranu hranic a objektů zvláštní důležitosti, uspoří se lidské síly a ministerstvu vnitra se umožní oprostít se od úkolů vojenských a soustředit své úsilí na otázku veřejné právní bezpečnosti, píše RP. Během t. r. budou odstraněna dosavadní » technická « opatření na hranicích s NDR, ale ochrana západní části hranic omezena být nemůže, »byť nás k tomu různé hlasy sebedobráčtější přemlouvaly«. A jiný důvod: nebezpečí západoněmeckého vojska; velení bojových sil musí tedy být sjednoceno. • Od 10. do 25. září se bude konat v Brně *výstava poštovních známek* » Brno 1966 «; je to první výstava pořádaná nově utvořeným Svazem čs. filatelistů a jakoby generální zkouškou na mezinárodní přehlídce poštovních známek » Praga 1968 « k 50. výročí vydání první čs. známky.

V EXILU A JINDE VE SVĚTĚ

POLSKO. — 13. ledna byly v Římě zahájeny oslavy tisíc let křesťanství v Polsku. Na slavnost ohlásil svůj příjezd primas kard. Wyszyński, ale vláda mu v poslední chvíli odepřela dát diplomatický pas, s nímž vždycky jezdil do zahraničí. Zamítnutí žádosti o pas oznámil vedoucí úřadu předsednictva polské rady ministrů Janusz Wieczorek sekretáři polské biskupské konference mons. Choromaňskému: kard. Wyszyński prý využil svého posledního pobytu v zahraničí, aby poškodil zájmy Polska, a není záruky, že tak neučiní znovu — naráží se zde předešlím na výměnu listů mezi polským a německým episkopátem. — Římské slavnosti byl přítomen sv. Otec. I on se připojil k potlesku, jímž víc než dva tisíce přítomných odpovědělo na vzpomínku na nepřítomného kardinála v zahajovacím proslovu biskupa mons. Rubina. Kard. Wyszyńskému sv. Otec poslal téhož dne pozdravný telegram. Hlavním řečníkem byl historik *prof. Oskar Halecki*; před duchovními zraky přítomných vykreslil tisíc let křesťan-

ství v Polsku : jeho *tajemství víry*, když křesťanství do Polska vstoupilo a zakořenilo se, *tajemství lásky* — vrchol křesťanského Polska na sklonku středověku a začátku novověku — a konečně *tajemství kříže*, utrpení Polska, které trvá doposud, ale po němž jistě přijde tajemství nového zmrtvýchvstání. — Možná hlavním důvodem, proč polští komunisté odepřeli pas kard. Wyszyńskému, byla právě osoba prof. Haleckého, známého protikomunisty, který žije na Západě od r. 1939. Větu v jeho dějinách Polska, napsaných před několika lety, že doufá, že Polsko bude slavit své milénium už zcela svobodné, komunisté překroutili, jako by volal po válce proti komunismu. Podle římského tisku prof. Halecki vynechal několik odstavců, které by mohly znít polemicky proti některým sousedním národům.

Diskuse mezi episkopátem a polskou vládou dosud neutichla. 6. ledna kard. Wyszyński v kázání naznačil, že by sv. Otec mohl do Polska přijet, prý se učí polsky, a může mu to být užitečné, a bránil své právo jako křesťan odpustit i nepřítelům. — 9. ledna vyvrátil výtky, jako by listem německým biskupům uškodil národu ; jindy připomněl slova nacistického guvernéra Franka : » I kdyby v Polsku zhasla všechna světla, Polákům zůstane katolická Církev a Černá Matka Boží.« Poláci jsou a zůstanou národem katolickým. — Polský vládní tisk byl ve svých prvních útocích proti kardinálovi a biskupům nevybíravý. Po několika dnech zasáhl sám Gomułka a výtky nabyly jasnější formy : V Německu prý listů zneužili a postavili je do nesprávného světla ; Polsko prý nemá zač prosit o prominutí ; a konečně tím, že polští biskupové navazují styky s německými, chtějí zapojit Polsko do západní rodiny křesťanských národů, začlenit je do protikomunistického bloku a vytrhnout ze svazku socialistických států. Tyto výtky vyvrátil ale arcibiskup. Kominěk, který spravuje vratislavskou diecézi, a to jak v rozhovoru v německé televizi, tak v kázání, které pronesl ve svém městě : list nebyl politický dokument ; byl poslán všem biskupům celého Německa, i východoněmečtí podepsali odpověď, a odpustit je povinností věřícího křesťana. Právě naopak, *polská vláda uškodila dobrému jménu země v zahraničí*, protože vzbudila dojem, jako by ne všichni v Polsku stáli pevně za západními hranicemi. Styky polských biskupů s cizími, a s prvním mezi nimi, římským papežem — že by tedy péče přijel? — neuškodí zemi, ukáží jim ji, jaká je : katolická, jak to přiznal sám Gomułka, a přece ti, kdo ji řídí, do kostela nechodí...

Na zasedání Polské národní fronty se biskupů zastal katolický poslanec ze skupiny Znak *Turawicz*. Protestní dopisy poslalo vládě mnoho kněží. — Chtě nechtě se k oslavám milénia musel připojit i stát ; oslavy » tisíc let polského státu « začnou 1. května, to je dva dny před hlavní poutí v Censtochové, a skončí 22. července mohutnou vojenskou přehlídkou za přítomnosti hlav států z celého komunistického tábora. Jako památku na výročí stát vyhlásil akci » *Tisíc škol*«, jednu za každý rok existence Polska. K spolupráci vyzval i biskupy. — Na 3. květen přislíbili přijet na pouť do Censtochové arcib. vídeňský kard. König, westminsterský kard. Heenan a filadelfský mons. Krol (polského původu) s poutníky ze svých zemí.

NSR. — V Mnichově vyšel péčí Komise pro současné dějiny při Katolické bavorské akademii první svazek *diplomatické korespondence mezi Svatou stolicí a Třetí říší*. Zahrnuje dokumenty od podepsání konkordátu 10. září 1933 až po uveřejnění encykliky S palčivou starostí 14. března 1937. Dokumenty pocházejí z německého ministerstva zahraničí, z bavorských tajných archivů a z vatikánského státního sekretariátu. Je to odpověď na Hochhuthovo drama *Náměstek* a na dvě knihy, které přinášejí též dokumenty o stycích Vatikánu s Třetí říší, ale jsou neúplné a někdy až tendenční ; jsou to knihy Saula Friedländera a články Lewyho v týdeníku *Der Spiegel*. Některým dokumentům věnoval vlivný italský katolický časopis *Civiltà Cattolica* větší pozornost, např. jednání o koncert Berlínské státní opery v přítomnosti Pia XII., k němuž nakonec nedošlo, protože nacistický velvyslanec měl

v úmyslu věci propagačně využít ; nebo žádostem německých biskupů, aby Pius XII. neprotestoval ostentativně proti zločinům nacismu ; nebo diplomatickým tahanicím, k nimž došlo následkem odsouzení nacismu chicagským arcibiskupem kard. Mundeleinem.

Ústředí pro katolickou exilovou mládež střední Evropy uspořádalo od 27. do 31. prosince v Řeznu *studijní zasedání* na téma » Dnešní střední Evropa «. O literárním dění ve střední Evropě promluvil dr. Vladimír Štědrý, o liberalizačních tendencích dr. Josef Šrámek. Účastníky přijal diecézní biskup mons. Graber a vyzval je, aby byli budovateli mostů mezi národy. Zasedání vedli Adolf Kunzmann, vedoucí Ústředí, Valentin Berko, sekretář, a prelát Jiří Adam, duchovní rádece.

Západoněmecké pošty vydají pamětní známku k 20. výročí smrti kardinála Klementa von Galena, münsterského biskupa, který byl velkým odpůrcem nacismu.

USA. — Ústředí Národního svazu českých katolíků ve svém zpravodajství z 31. prosince přináší *krátký plán chystané cesty* pana kard. Berana do Nového světa : z Nového Yorku navštíví několik našich českých katolických osad na Východě, pak v Texasu, na Středním západě a v Torontu v Kanadě. Všichni se mají vyvarovat všeho, co by mohlo mít politický nádech ; pan kardinál se chce setkat s českoamerickým lidem a poděkovat jim za vše, co vykonali a dělají pro Nepomucenum.

V týdeníku *Katolík*, který vydávají lisešští benediktini, píše o svých zážitcích v ČSR pan *John M. Sochor*, který navštívil starou vlast spolu se skupinou ředitelů cestovních kanceláří v prvním letu společnosti PAA Nový York-Praha. V neděli byl na mši svaté u Sv. Jindřicha a tam se setkal s dvěma africkými studenty.

Předseda Nár. svazu prof. Josef Čada byl ustanoven *předsedou výboru pro mezinárodní záležitosti* v Radě chicagské arcidiecéze. Je to jistě velká pocta pro předního českoamerického katolického laika i pro Svaz.

Náš krajan, kanovník episkopální církve *rev. Enrico S. Molnár*, profesor církevních dějin na Bloy House Theological School v Los Angeles, vydal anglickou brožuru s názvem » *Pět českých oken* « : pět kreseb ve formě chrámových oken s popisem osob, které představují : sv. Václava, sv. Cyrila a Metoděje, mistra Jana Husa, Petra Chelčického a Jana Ámose Komenského. Prof. Molnár věnoval brožurku » *blahé paměti Jana XXIII.* «

Zástupci katolické a presbyterní církve vypracovali návrh na *společný obřad křtu* ; bude-li návrh schválen Svatou stolicí, udělovali by kněží obou církví svátost křtu dětem ze smíšených manželství.

V MEXIKU zemřel 1. ledna bývalý čs. velvyslanec *dr. Václav Láška*, jehož články několikrát uveřejnil i NŽ. Spolupracoval s polskými katolíky a důstojně reprezentoval české katolické jméno v zemi, kam ho zanesl život.

ANGLIE. — 28. prosince se konala oslava 900. výročí posvěcení dnes anglikánského kostela, tzv. *Westminsterského opatství*, v kterém angličtí králové jsou korunováni a pohřbeni. Byla přítomna královna Alžběta II., která před zahájením obřadů položila kytici květin na oltář sv. Eduarda, zakladatele kostela, ostatní členové královské rodiny, parlamentu, vlády a zástupci různých křesťanských církví ; katolickou zastupoval apoštolský delegát ve Velké Británii mons. Iginio Cardinale. Bylo to poprvé od anglické reformace, že zástupce Sv. stolice se účastní náboženských obřadů anglikánské církve. Děkan westminsterské kapituly Carpenter zval k modlitbě a práci za úplné sjednocení všech křesťanů.

19. března nezapomeneme na naše Josefy : kard. Josefa Berana, biskupa českobudějovického mons. Josefa Hloucha a všechny kněze, kteří stále ještě jsou odloučení od svých věřících.

poznámky

15. březen 1939 ve vatikánských archívech

Začátkem prosince m. r. byl uveřejněn péčí vatikánského státního sekretariátu první svazek série Akta a dokumenty Svaté stolice, týkající se druhé světové války. Jsou to řeči, dopisy a záznamy, dosud nikdy neuveřejněné, z prvních osmnácti měsíců pontifikátu Pia XII., dokazující jeho úsilí, aby v květnu 1939 byla svolána mezinárodní konference na odvrácení války, aby koncem srpna přeče jen k ní nedošlo a aby následující rok nebyla do ní zavlečena Itálie. Dokumenty č. 2 a 3, adresované 15. a 18. března 1939, mají vztah k naší vlasti; apoštolský nuncius v Berlíně mons. Orsenigo v nich referuje o vpádu německých vojsk do Čech a Moravy státnímu tajemníku kard. Maglionovi a o ohlasech této události v Německu. Dokument č. 2 je krátká šifrovaná zpráva o vpádu německých vojsk :

Německá vojska obsadila Prahu, zdá se, že během dneška obsadí celé české území.

Hitler a ministr zahraničí už odjeli do obsazeného území.

Nic není známo stran budoucího uspořádání; zaručuje se autonomie pro Slovensko; s Čechy asi bude možné připojení, ale ještě ne přivtělení, Anschluss (Tel. nr. 316; A. E. S. — Archiv kongregace pro mimořádné církevní záležitosti — 1037-39).

Zajímavější je druhý dlouhý dokument. Podáváme jeho překlad (Rap. nr. 26.724 A. E. S. 1283-39, orig.):

Berlín, 18. března 1939.

Berlínský nuncius mons. Orsenigo kard. Maglionovi.

Sděluji Vaši Eminenci jako dodatek k svému šifrovanému sdělení č. 316 z 15. března tyto zprávy, které jsem zachytil z důvěrných rozhovorů se svými kolegy.

1. Z mnoha nepatrných okolností, které nyní po vykonaném činu při zpětném pohledu nabývají větší výraznosti a jasnosti, myslím, že musím říci, že byly připravovány dlouho napřed jak obsazení českého národa, tak i způsob, jakým se tak stalo, to je, že se využilo činnosti Němců, kteří byli napřed posláni na území, jež mělo být obsazeno. V tomto světě nabývá nového významu také skutečnost, že byly přerušeny práce na přenesení německé theologické fakulty do Liberce (německé sudetské území) a že dosud byla ponechána v Praze spolu s českou fakultou.

2. Noční rozhovor mezi panem Háchou, prezidentem ČSR, a Vůdcem musel být velmi krátký a měl za předmět tragickou volbu: » Bud' se český národ úplně odevzdá do rukou Německa, anebo pochoďují na Prahu.>

3. Bleskové obsazení letišť a všech hranic a přechodů zdá se mělo účel především policejní: zabránit v útěku nenáviděným uprchlíkům, ať německým nebo židovským, kteří po tolik let mluvili a psali proti Třetí říši a jejím Vůdci.

4. Berlínští diplomati, i zástupci mocností, které podepsaly mnichovskou smlouvu nebo v Mnichově byly, nevěděli o tom, co se chystá; říká se, že dokonce i italská vláda byla informována o všem až v noci na 15. březen. Někteří, jako velvyslanec Polska, žádal opětovně, aby se mohl zeptat berlínského ministra zahraničí v pondělí nebo úterý (13. nebo 14. března); ale nebylo mu to možné; vysocí úředníci v pondělí a úterý byli uváděni jako nepřítomní.

5. Velvyslanec Francie, který se po vykonání okupace přihlásil u ministra zahraničních věcí, aby se mu dostalo nějakého výkladu, a který prohlásil: » Porušili jste tak ducha mnichovské dohody « — dostal za odpověď kruté obrácení své věty a výtka byla obrácena proti Francii, protože :

a) nabádala k zbrojení právě po mnichovské dohodě;

b) dala Československu peníze — a prý pro to mají důkazy — k účelům, které jsou v protikladu s duchem Mnichova.

6. Jedním z neúčinnějších popuzujících prvků ve službách Německa byli slovenští zemědělství dělníci, kteří pracovali v Německu. Když se totiž vrátili do vlasti a viděli bídu ve vlastní zemi, vinili za to především Prahu, a začali do té míry zdůrazňovat blahobyt německého národa, že v několika měsících Slovensko bylo plně nenávisť vůči Čechům a lásky k Němcům. Této psychologické situace využil Vůdce, aby pak dělal nátlak na ubohého slovenského presidenta mons. Tisu, který nebyl tak prozíravý, aby se včas vzdal.

7. Poslední kroky slovenské vlády, tj. že žádala znovu Německo o ochranu, budí obavy, že se dojde k tzv. T prodektorátu i i na Slovensku.

8. Pan Mastný, vyslanec Československa v Berlíně, který v několika dnech měl definitivně opustit své místo, byl zadržen německou vládou; snad aby se vzbudil dojem — bude-li to nutné, že Praha

má též svého diplomatického zástupce v Berlíně.

9. Říká se, že všechna vyslanectví Československa u různých zemí dostala rozkaz okamžitě odevzdat svůj archiv neporušený svému německému kolegovi v tom městě. Podobně archiv ministerstva zahraničí v Praze byl jedním z prvních úřadů, které obsadila německá policie. Snadno si lze představit, jak významné dokumenty a kolik jich padlo do pátravých německých rukou.

10. Dojem, který obsazení vyvolalo u berlínského obyvatelstva, je různý. Katolíci mlčí; navenek s tím souhlasí, ale trpí pod mravní tíží, že se postupovalo s násilím a že vlastní vláda porušila úmluvu. Protestante všeobecně řečeno dávají navenek menší citlivost vůči úvahám mravního rázu a snáze se těší z politického úspěchu. Možná, že alespoň jejich pastoři jsou méně povrchní. Mládež jakéhokoliv vyznání, ať zapsaná v nacistické straně, nebo ne, je fanaticky nadšená úspěchem akce; radují se, protože se to stalo bez prolítí krve, a nestarají se o slzy, které ona akce stojí a bude stát celé české obyvatelstvo, ani o to, že porušení dohody znamená morální přestupek. Je to fanatický nacionalismus nové generace, který byl vyvýšen za nejvyšší normu v životě národů.

11. Říká se též, že v plánu vypracovaném mezi Berlínem a Slovenskem byl připraven jako začátek státní převrat, k němuž mělo dojít 15. března na Slovensku; to by okamžitě vyhlásilo svou nezávislost na Praze. Tento plán, který byl předtím odhalen a který se češi dověděli, vyvolal rychlý zákrok ústřední pražské vlády, jež okamžitě nahradila slovenskou vládu vedenou mons. Tisem novou vládou. Německo toho hned využilo, postavilo se otevřeně na stranu Slovenska a prohlásilo, že jedině pravoplatnou vládou zůstává vláda dr. Tisa. Pražská vláda, uleknuvši se směru, kterými se události začaly brát, přišla také na myšlenku obrátit se do Berlína o pomoc, a to byla léčka, do níž upadla. Mezitímco prezident Československa jel do Berlína žádat o pomoc, byly už dány pokyny pro nastávající obsazení Československa.

Útržky z tisku v ČSSR

»Celá moje literární činnost vyvěrá z konfliktu se životem, společností, s osudem i Bohem... Divím se a divím, jak lidé ignorují Boha. Nikoliv toho oficiálního, katolického, protestantského, mohamedánského atd., ale Boha vůbec. Všechno, co nejsme my, je Bůh. Bůh je nesmírný a mimo všechny představy. Žádný člověk není bohem«. (Jan Hanč v zrušené Tváři č. 8)

dopisy » dotazy • odpovědi

Claudél a jeho pražští přátelé

S velkým opožděním referujeme o zajímavé doktorské tezi, kterou úspěšně obhájila na pařížské Sorbonně paní Germaine N. Stuartová, manželka českého profesora historie dr. Jana Stuarda, 27. listopadu m. r. CORRESPONDANCE de PAUL CLAUDEL AVEC SES AMIS DE PRAGUE, MILOŠ MARTEN ET ZDEŇKA BRAUNEROVÁ, 1907-1934. Je to první vydání korespondence Pavla Claudela s Milošem Martenem a Zdeňkou Braunerovou; celkem 101 dopisů, z let 1907 až 1934. Jádro korespondence tvoří dopisy z let 1909-1914. Z 91 Claudelových dopisů zde poprvé uveřejněných 48 je určeno Martenovi a 41 je adresováno Zdeňce Braunerové. Dopisy adresované Martenovi jsou v soukromých archívech v Československu, kdežto dopisy adresované Braunerové jsou uloženy v Národním muzeu v Praze.

Tato Claudelova korespondence se zabývá zájmy soukromého rázu i zájmy literárními, uměleckými, náboženskými a politickými. Claudel měl v Martenovi a v Braunerové dva vzácné přátele, ještě dříve než přišel do Prahy jako konzul (1909-1911). Mladý literát Marten propagoval dílo Claudelovo v Čechách už od roku 1902. Podobně i Zdeňka Braunerová, švagrová Elemira Bourgesa. Jejich pomoc je morální i praktická, jak o tom svědčí právě vydaná korespondence. Pražští přátelé vypomohou finančně Claudelovi při jeho stěhování a intervenují v záležitosti, kde se jednalo o jeho čest.

Claudelovy dopisy projevují vědcnost pražským přátelům za jejich práci seznámit české publikum s dílem pražského konzula-básníka a zároveň také přinášejí některé podrobnosti z Claudelovy minulosti i jeho citového života. Tato korespondence vrhá nové světlo na vlivy, kterými barokní Praha zapůsobila na jeho první díla: v Praze dokončil první verzi ZVĚSTOVÁNÍ (L'Annonce), v Praze se zrodilo RUKOJMÍ (L'Otage), tam se vnitřně obohatily některé ÓDY (Odes). Ale z jeho korespondence jde jasně najevo, že vedle přátel Martena a Braunerové mu nejvíce přirostly k srdci benediktínské Emauzy.

Claudel zůstal většinou českého intelektuálního světa cizí, ačkoliv dosud to je jediný francouzský básník, který dovedl tak hluboce vniknout do české spirituality a tak slastně ji vyjádřit, jak to vidíme v jeho čtyřech IMAGES SAINTES DE BOHEME.

Jsme vědci paní doktorce Stuartové za její práci, kterou konala s takovou láskou a za okolností, které ji dělaly mimořádně těžkou, a přejeme jí další

úspěchy na její vědecké dráze. Paní doktorka působí nyní na Texas Woman's University v Dentonu v Texasu.

Vf

Východní vítr nad Londýnem

To je podtitul V. svazku Feierabendových Pamětí: *Ve vládě v exilu, II.* (Možno objednat přímo u autora: Dr. L. K. Feierabend, 3821 Newark Street, N. W., Washington, D. C. 20016.) Stran 203, cena 3 dol. (Minulé svazky byly recenzovány v NŽ 1962, 210; 1963, 227; 1965, 71 a 199.)

Tento díl obsáhl dobu od zatažení Sovětského svazu do války až do jara 1943, kdy se politická situace čs. exilu postupně začala točit k Východu, u některých z vnitřního přesvědčení, u jiných z prospěchářství. Poměrně málo bylo těch, kteří se této východní orientaci bránili, protože si uvědomovali, co to může pro budoucnost republiky znamenat. Je to čtení neobyčejně zajímavé a zároveň informativní, i když z valné části smutné. Pro historika jádro knihy tvoří kapitola Hovory s Benešem, nejdelší (strana 123-164) a nejpoučnější.

Feierabend se snaží s krajní objektivitou ukázat celou tragiku presidenta Beneše. Byl za Mnichova nechán na holičkách od západních spojenců, kteří ani později neukazovali vždycky pochopení pro jeho práci o soustředění politického exilu ve svých rukou, snad právě proto, že neměli dobré svědomí. Kdežto Sovětský svaz, ve Mnichovu nezúčastněný, jako první uznal naši londýnskou vládu plnoprávně. Beneš Angličanům nikdy Mnichov neodpustil, a jejich chování — někdy rezervované — ho tlačilo do náruče Sovětů, třebaže i on měl občas své pochybnosti o nich. Ale zase jim všecko odpouštěl a jejich bezohlednou taktiku vysvětloval v dobrém. Toho obratně využívali v Londýně naši komunisté a ostatní přesvědčení levičáci. A přitom při všem na okraji událostí si hráli svou osobní polívičku oportunisté, kteří na konci války chtěli stát » na správné straně «.

Bylo možná dobře, že o většině těchto věcí národ doma v té době nevěděl. Ovšem na druhé straně tato nevědomost způsobila, že si komunisté mohli v tichu připravit své plány na poněmhlé zbolševizování poválečného Československa. Ze tyto skutečnosti byly teď zveřejněny, má pro čs. dějiny mimořádný význam. Nezaujatí historikové dostávají zde z první ruky prameny svědecké i dokumentární, takže už nemohou být svádky jednostranným a zkresleným podáním událostí ze strany komunistů a jejich více méně naivních soupeřů.

Na konec nemůžeme napsat nic jiného, než že už s nedočkavostí čekáme na další svazky.

Jiří Ryšánek

Z činnosti křesťanských církví v ČSSR

Zástupci nekatolických církví byli 7. ledna přijati ministrem školství Hájkem k novoroční tradiční schůzce. Ministr školství jim poděkoval za vykonanou práci jak při výstavbě socialistické společnosti, tak za jejich snahy o mírové soužití národů. Ze své zkušenosti ví, že mírové snahy farářů z ČSSR jsou velice ceněny Spojenými národy a znamenají důležitou podporu pokrokových mírových snah ve světě. Ministr vyslovil též přesvědčení, že vztahy mezi státem a církvemi se budou i nadále vyvíjet v harmonii se zájmy naší společnosti. Předseda ekumenické rady církví v ČSSR, generální biskup slovenské evangelické církve augšburského vyznání Ján Chadoba, ujistil ministra školství, že církve si jsou plně vědomy závazků vůči naší společnosti a že povedou své věřící v tomto duchu. Slibil též další podporu snah o zachování míru.

Pravoslavná církev byla u nás za okupace zakázána a její majetek byl zkonfiskován. Po válce byl zřízen exarchát moskevského patriarchátu v Praze, jehož vedením byl pověřen metropolita Jelevterij. Když byly zřízeny eparchie Olomouc-Brno, Prešov a Michalovce, byla pravoslavná církev 1951 prohlášena za autokefální. V Žatci a v Trebišově byli později zvoleni výpomocní biskupští vikáři.

Pravoslavná církev má dnes na území ČSSR 315 farností čítajících na 400 000 věřících. Kněžský dorost je školen a vychováván na pravoslavné theologické fakultě v Prešově, kde studuje 30 řádných posluchačů a řada externistů z řad farářů, kteří si doplňují vysokoškolské theologické vzdělání. Děkanem fakulty je dr. A. Michalov, proděkanem dr. St. Balogh. Fakulta hodlá vydávat periodický sborník theologických prací.

Cařihradský patriarcha Athenagoras poslal pražskému pravoslavnému metropolitovi Doroteovi uvědomení, že zrušil exkomunikační bulu z r. 1054, vydanou proti papeži, a že i papež Pavel VI. obdobnou exkomunikaci zrušil.

(Z časopisu » Ekumenické zprávy «, vycházejícího německy)

Apoštolát modlitby

V březnu se modlíme na úmysl, aby v Církvi byl ve vážnosti duch chudoby; úmysl misijní: aby křesťanské národy společným úsilím zmírnily bídu v asijských zemích.